І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. в Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVI. Ч. 46. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 10-го БЕРЕЗНЯ 1959 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, MARCH 10, 1959 No. 46. РІК LXVI.

ПРОВІДНИКИ КОНГРЕСУ ПІДТРИМУЮТЬ ВПОВНІ ПОЛІТИКУ УРЯДУ В СПРАВІ БЕРЛІНУ

ЗДА МАЮТЬ ПІД СУЧАСНУ ПОРУ ДОСТАТНЮ КІЛЬКІСТЬ МІЛІТАРНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗКИ МІЛІТАРНОЇ КРИЗИ

Вашингтон. — Вашингтонський співробітник щоденника „Ди Ню Йорк Таймс" Рестон в недільному виданні цього часопису виявляє, що було предметом нарад президента Айзенгавера з політичними провідниками обох партій в Конгресі та пізнішої конференції з визначними членами закордонних комісій в обох палатах Конгресу, та з членами комісій збройних сил. Обидві ці наради відбулися в п'ятницю 6-го березня. Президент Айзенгавер заявив на цих нарадах, що він особисто керує справою оборони Берліну, і що він не потребує грошей ані на збільшення звичайної чи атомової ракетної зброї. На обидвох нарадах панувала одностайність між членами Конгресу і представниками уряду в тому, що ЗДА не вагатимуться почати війну, коли б СССР хотів їх силою викинути з Західнього Берліну. Але на цих конференціях була різниця поглядів в тому, що демократичні члени Конгресу пропонували для оборони Берліну збільшити і звичайну зброю і число керованих ракет, а президент Айзенгавер висловлював свою думку про те, що він має доволі атомової, водневої і звичайної зброї на те, щоб успішно розв'язати берлінську кризу. Обидві наради закінчилися повною підтримкою Президента в його політиці у відношенні до Москви. Але деякі демократичні члени Конгресу залишилися і надалі при своїх попередніх поглядах на те, що справа збалянсовання оборонних сил у відношенні до комуністичного ворога є важливіша від пропонованого урядом збалянсовання федерального бюджету. Під час цих нарад Президент кілька разів вказував на те, що комуністи хотіли б спричинити фінансове банкрутство ЗДА, і тому ми не смємо до цього допустити. Всі члени Конгресу одночасно погоджувалися між собою в тому, що Президент краще поінформований і більше стурбований справою оборони країни, ніж це було до його серцевої недуги в 1955 році. Президент не заявляв, що збалянсування бюджету є важливіше від безпеки країни, але він твердив, що ЗДА мають доволі звичайної зброї, атомової і нуклеарної, що вони можуть виконати всі свої закордонні зобов'язання без нових видатків на зброю. Президент запросив був на цю конференцію віце-президента Ричарда М. Ніксона, виконного державного секретаря Крістіяна А. Гертера, секретаря оборони Ніла МекЕлроя та голову Центральної Розвідчої Агенції Аллена В. Доллеса. Згідно зі звітом Аллена Доллеса комуністи мають такі збройні сили в Берліні і Східній Німеччині: 315,000 совєтських військ, 15,000 совєтських поліцистів, 75,000 східньо-німецьких військ і 45,000 східньо-німецьких поліцистів. ЗДА мають в Західньому Берліні 4,000 вояків, а Англія і Франція — 7,000. Крім того ЗДА мають 5 дивізій в Західній Европі.

Радіопередавач „Піонера IV" здобув рекорд висоти і замовк

Вашингтон. — 6-го березня радіопередавач „Піонера IV" після здобуття рекорду висоти замовк, бо вичерпалися його батерії, а сам „Піонер IV" пішов „на той світ"; він кружлятиме довкола Сонця так довго поки існуватиме всесвіт. Та все таки науковці вважають цей американський успіх за дуже важний, бо це вперше людина могла комунікуватися з предметом на висоті понад 400,000 миль над землею. „Піонер IV" показав, що існує можливість комунікації з літаючими предметами, які будуть віддалені від Землі на більйон миль. „Піонер IV" мав дуже маленький радіопередавач, а інші штучні сателіти можуть мати могутні передавачі, і можуть здалеку і довше подавати сигнали з космічних просторів. „Піонер IV" подавав сиґнали впродовж трьох днів і 12-ох годин, і дав цінні інформації про радіяцію та про температуру в просторах, де досі ще не була річ, зроблена людською рукою.

Конґресова комісія остерігає проти небезпеки від Комуністичної партії ЗДА

Вашингтон. — Конґресова Комісія для досліду протиамериканської діяльности, очолювана конгресменом Френсісом Я Волтером, видала найновіший звіт про стан Комуністичної партії в ЗДА. Ця партія має тепер коло 10.000 членів в цій країні, але це зовсім не свідчить про те, що зменшилась загроза від неї для ЗДА, бо комуністи не дбають про те, щоб мати велике число членів, тільки про те, щоб партія була якнайбільше здисциплінована. В 1917 році комуністична партія мала тільки 240.000 членів, але зуміла захопити владу в Росії. В 1921 році Комуністична партія в Китаї на своєму Конґресі мала тільки 12 делеґатів, але тепер вона панує над країною, що нараховує понад 500 мільйонів. В інших державах партії панують над подавляючою більшістю населення. Число комуністів партійців мале, бо 1. Деякі виступили з партії, невдоволені з її програми. 2 Деякі не належать до партії, бо бояться втратити працю. 3 На кожного дійсного члена припадає коло десять так званих „поступовців" „чи „ лібералів", які в дійсності є замаскованими комуністами що не хочуть зі страху признаватися до партії.

В АМЕРИЦІ

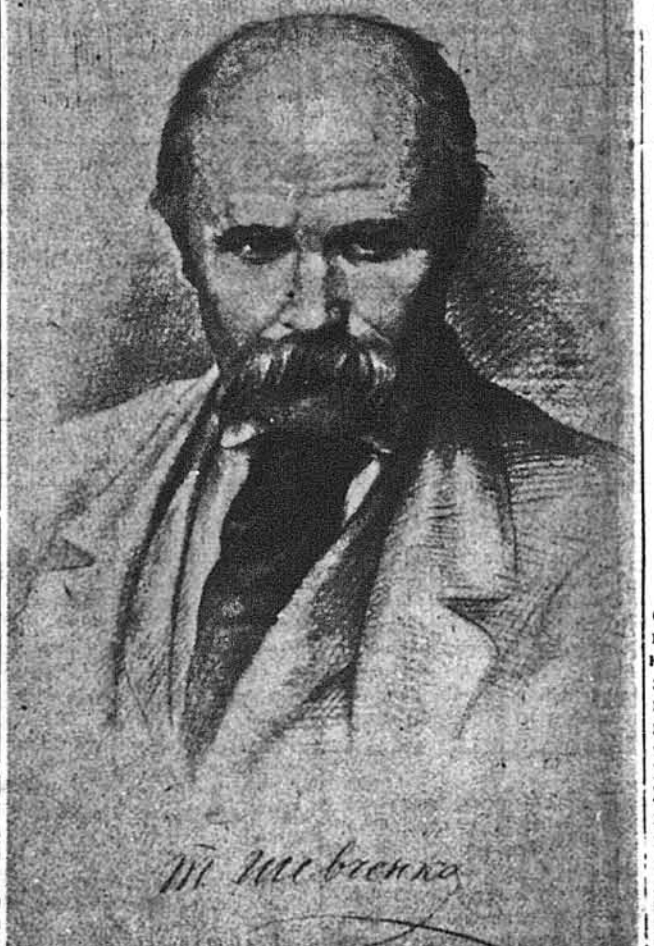
● **Колишній кількакратний світовий чемпіон в боксі Джанні Секстон із Н. Йорку**, який впродовж 9-річної кар'єри заробив 250,000 долярів, 5-го березня вдерся до крамниці і пограбував дещо, забравши хутряну шапку власника, пачку папіросок і 5,10 доляра готівкою. Дж. Секстон в останніх роках програвав змагання. Коли його арештували, він ще раз спробував свої сили в боротьбі з поліцистами.

● **Під час провірки інвентаря в Конґресі** виявилося, що бракує кількадесятьох писальних машин, які конгресмени позабирали до своїх приватних бюр. Останню провірку інвентаря переведено 20 років тому, і тепер годі встановити, де поділися ті машини. Відтепер нікому не вільно забирати з конгресового будинку машинок.

● **27-го лютого ц. р. 38-річна нянька Бетті Йоком** з Норку в Каліфорнії викрала 9-тижневого Еріка Флореса і переховувала його у себе до 5-го березня, коли поліція відібрала дитину і вернула матері Руті Флорес в Онтаріо, Каліфорнія. Бетті Йоком хотіла доказати своєму чоловікові, що має від нього дитину. Від першого чоловіка вона має 19-річного сина.

У РОКОВИНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

„СВОЮ УКРАЇНУ ЛЮБІТЬ, ЛЮБІТЬ ЇЇ, ВО ВРЕМ'Я ЛЮТЕ, В ОСТАННЮ ТЯЖКУЮ МИНУТУ ЗА НЕЇ ГОСПОДА МОЛІТЬ..."

ТАРАС Г. ШЕВЧЕНКО
* 9 березня 1814 — † 10 березня 1861
(Портрет Т. Шевченка роботи мистця В. Касіяна)

Тарас Шевченко

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій:

Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий!

Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отоді я
І лани і гори —

Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... А до того —
Я не знаю Бога.

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте!

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

НТШ і УВАН вшанували Шевченкові роковини окремою Конференцією

Ню Йорк. — Наукове Т-во ім. Шевченка і Українська Вільна Академія Наук в ЗДА влаштували в суботу 7 березня ц.р. спільну Урочисту Шевченківську Конференцію. Відкрив вечір д-р В. Калина, згадавши про безсмертну силу Шевченкового слова та привітавши всіх приявних. Д-р Г. Лужницький у короткій доповіді „Шевченко і сучасність" з'ясував вплив Шевченка на широкі маси українського народу та зокрема на його науковий світ. Прелеґент пояснював, чому найстарша українська наукова установа назвала себе імене Тараса Шевченка. — Замість заповідженої доповіді Бориса Мартоса, який занедужав, ред. І. Світ дав нарис святкувань Шевченка на Далекому Сході почавши від 1906 року до 20-х р.р. Доповідач був очевидцем та активним організатором більшости отих святкувань. На закінчення д-р Д. Горняткевич говорив про вартість Шевченкового „Кобзаря" для цілого світогляду свідомої української громади. — Невеличка заля у будинку НТШ в Ню Йорку була вщерть повна слухачів.

В Сиракюзах відзначено роковини смерти сл. п. ген. Тараса Чупринки

Сиракюзи. — Заходом місцевої Пластової Групи й організації ООЧСУ і СУМА відбулася у Сиракюзах в неділю дня 8-го березня ц. р., в Народному Домі, в дев'яту річницю смерти гол. команданта Української Повстанчої Армії ген. Тараса Чупринки-Шухевича, урочиста академія, що її відкрив д-р Михайло Логаза і під час якої доповідь про Романа Шухевича, як пластуна і вояка, виголосив ред. Б. Кравців. На дальшу програму Академії склалися виступи місцевого хору „Сурма" під диригентурою п-ні Олени Кокодинської з Ютики, і при музичнім акомпаніменті п-ни Марії Бурак, який відспівав пісні: „Ой Морозе", „Гей, хлопці, в коло" „Що то за прапор" „Слава героям" і „Вперед", мистецька деклямація п-ні Володимири Смик, яка рецитувала вірш О. Бабія „Пісня про Чупринку", збірна деклямація юначок із ЮСУМГ „Героям", дует пластунок Лілеї і Богдани Волянських з Ютики, „Зірвалася хуртовина" і „Зелений гай" (при акомпаніямент бандури) і фортепіянове сольо Христі Чорної. Закінчено Академію ефектовною пластовою ватрою, під час якої пластунки із місцевого пл. Куреня ім. 500 героїнь з-під Кінґір, веденого пл. сен. Марією Логазою, рецитували під проводом своєї курінної Дарії Городецької „Молитву" Юрія Клена.

Вечерниці „Червоної Калини" були знову атракцією карнавалу

Ню Йорк. — За тадиційним звичаєм, перещепленим із Львова до Ню Йорку, щорічні Вечерниці Видавничої Кооперативи „Червоної Калини" стали атракційним вечером цьогорічного українського карнавалу, зібравши 7-го березня ц. р. в залях Українського Народного Дому коло 700 осіб, в тому числі „стару зойну" та репрезентантів усіх інших українських комбатантських організацій в ЗДА. Між гістьми були президент УНР в екзилі д-р Степан Витвицький, ген. О. Загродський, голова ОбВУА д-р В. Галан, голова УНС Д. Галичин, представники „дивізійників", „болбочанівців" і кол. вояків УПА, як теж численні ветерани Американської Армії. Атракцією вечора був виступ дебютанток, зорганізованих місцевою станицею Пласту під проводом пані Евстахії Гойдиш. Хоровід дебютанток вивів редактор Лев Лепкий. Аранжером був мгр. Іван Костюк. Грала оркестра „Амора". Вечерниці простяглись майже до білого ранку. Організацією Вечерниць займався Комітет із самих кол. комбатантів, під проводом адв. д-ра Ю. Налисника, сот. д-ра Ів. Козака, І. Вінтоняка, д-ра С. Никифоряка, ред. Р. Купчинського, дир. П. Постолюка (через недугу і жалобу неприявний) і ін. Буфет був в управлінні Пань, здебільша дружин кол. вояків.

ПАМ'ЯТНИК Т. ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНҐТОНІ ПРЕДМЕТОМ НАРАД ЕКЗЕКУТИВИ УНС

Започаткована вже акція в справі дозволу на побудову пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні була, разом з рядом інших актуальних організаційних, фінансових, культурних та видавничих справ, предметом нарад Головного Екзекутивного Комітету Українського Народного Союзу, що відбулися минулої п'ятниці, 6-го березня на Союзівці, оселі УНСоюзу в Кетскильських горах. Український Народний Союз, як відомо, уже від деякого часу робить заходи, щоб полагодити необхідні формальності для побудови пам'ятника Тарасові Шевченкові у столиці Америки. В результаті тих заходів сенатор Джекоб К. Джевітс з Ню Йорку вніс 19-го лютого в Конгресі ЗДА спільну сенатсько-палатну резолюцію, якою Конгрес ЗДА та відповідні комісії і секретар внутрішніх справ дозволяли б побудувати пам'ятник Кобзареві України на публічній площі у Вашингтоні. Після завершення цих формальностей, справу будови пам'ятника, схвалену вже окремою резолюцією недавнього 7-го Конгресу Американських Українців, УНСоюз передасть для здійснення представництвам всього українського громадянства.

Наради Головного Екзекутивного Комітету відбулися на Союзівці також з уваги на те, що на їх порядку були також справи цієї оселі, зв'язані з недалеким уже новим вакаційним сезоном, між ними і справи курсів українознавства та дитячої оселі. Зокрема обговорено та вирішено потреби достосування оселі до поступового перетворення її в цілорічний відпочинковий ресорт, на що вже одержано дозвіл стейтових властей. Під цим кутом зокрема перебудовано вестибюль Гостинниці значно побільшено його. Перебудова, що включає також входові двері та обстановку вже завершується. Перебудова і побільшення вестибюлю Гостинниці, що буде найбільш замітною зміною на Союзівці, — була подиктована головно тим, що при переміні оселі на цілорічний ресорт в Гостинниці та її вестибюлі буде зосереджуватися побут гостей під час непогоди осінніх, зимових та весняних — як часом — і літніх днів. Багато уваги приділено під час нарад справам курсів українознавства та дитячої оселі. Д-рові Я. Падохові, головному секретарові, доручено зокрема займатися справою курсів українознавства. Справи теперішніх і майбутніх інвестицій союзового майна, відзначення 65-річчя УНСоюзу та ряд інших актуальних проблем були предметом цих цілоденних нарад, якими проводив головний предсідник Дмитро Галичин та в яких, крім нього, взяли участь всі інші члени Головного Екзикутивного Комітету: заступники гол. предсідника Йосип Лисогір і Анна Герман, гол. секретар д-р Я. Падох і гол. касир Роман Слободян.

Захід підготовив пляни військової оборони Берліну

Вашингтон. — З'єдинені Держави, Англія, Франція і Західня Німеччина виготовили „різні комбінації летунського і наземного доступу до Берліну", які є частиною „дуже реального і остаточного військового плянування". Таке заявив секретар оборони Ніл МекЕлрой в телевізійній програмі Нешенел Бродкестінґ Компані „Зустріч з пресою" в минулу неділю 8-го березня. МекЕлрой запевнив, що ці військові пляни „цілком достаточні в теперішній стадії проблеми". Він не залишив ніяких сумнівів щодо того, що західні альянти рішені хоч би навіть збройною силою зберегти свобідний доступ до своїх гарнізонів в західньому Берліні, з якого вони не мають заміру відходити під натиском Хрущових погроз. Він боронив становище през. Айзенгавера, що Берлінська криза не повинна мати ніякого впливу на задуману невеличку редукцію збройних сил ЗДА, та що військове плянування правильно перекидає центр ваги на військові з'єднання озброєні ядровою зброєю. Секретар оборони знову признав, що збройний конфлікт за Берлін, мабуть, став би початком світової війни, бо його не можна б обмежити до „льокальної" війни. Проте він висловив переконання, що саме рішучість Заходу і прийняті ним військові заходи дають надію на порозуміння з Совєтами через переговори.

Хрущов проти „капіталістичного з'єдинення" Німеччини

Берлін. — „Ми ніколи не дозволимо, щоб німецька держава робітників і селян була зліквідована капіталізмом внаслідку з'єдинення" — заявив Нікіта Хрущов у своїй публічній промові в минулу суботу 7-го березня, перед кількадесятьма тисяч слухачів, які вщерть виповнили так зв. Сталінську алею, потвердивши, що найбільшою причиною совєтського спротиву проти з'єднення Німеччини, є свідомість, що в тому випадку, при допущенні вільних виборів на всьому терені Німеччини, негайно зникли б з політичної поверхні німецькі комуністи разом з цілим комуністичним устроєм Німецької „Демократичної" Республіки, штучного совєтського твору. Однак, зрештою, ця промова Хрущова була „делікатніша" своїм тоном, ніж промови, виголошені ним у Ляйпціґу. Хрущов промовляв усього сім хвилин, під час яких заявив, що СССР чекає тепер на західню відповідь на останню совєтську ноту і сподівається, що та західня відповідь буде „розумна".

ЧАСТИНИ АРМІЇ ІРАКУ ПОЧАЛИ РЕВОЛЮЦІЮ ПРОТИ ПРОКОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ

Багдад. — На переломі останнього і цього тижня вибухла в Іраку військова революція, звернена проти диктаторського режиму генерала Абдула Карім Кассіма, який прийшов до влади також завдяки військовій революції 14 липня мин. року. Тоді-то протягом одної ночі, у переведенні дбайливо підготовленої та строго засекреченої змови військовиків винищено фізично цілу верхівку прозахіднього режиму короля Фейсала II, включно з самим королем, його братом та старим прем'єром Нурі ас-Саідом. Подробиці цієї масакри і скількість тодішніх кривавих жертв не відомі по нинішній день. Однак швидко потім поміж головою того перевороту, ген. Кассімом, та його найближчим співробітником і фактичним організатором змови, полк. Абдель Салляам Мохаммедом Аріфом, який спершу став був віце-прем'єром та шефом збройних сил Іраку, прийшло до конфлікту, який закінчився арештуванням Аріфа та засудженням його на смерть за „зраду". Тієї зради він мав допуститись у змові проти режиму Кассіма в користь з'одинення Іраку з З'єдиненою Арабською Республікою. Ставши в опозиції до панарабських націоналістів серед своїх земляків, звеличників єгипетського президента Нассера, ген. Кассім оперся на комуністах, притягнувши їх до активної співпраці з державному апараті. Саме ця ворожість Кассіма супроти панарабізму та його співпраця з комуністами стала — за коментарями преси — причиною невдоволення серед старшинського корпусу. Револьту підняла т. з. Мосульська бриґада з своїм командантом полковником Абдель Вахаб Шавахом, на голову якого уряд Кассіма проголосив грошову нагороду 10,000 іракських динарів ($28,000). Радіо в Каїро, яке покликується на інформації з підпільної радіостації в Іраку, твердить, що весь північний Ірак з найбагатшими копальнями нафти в районі Мосуло і Кіркук, знаходиться в руках військових революціонерів. Урядові чинники твердять навпаки, що револьта полк. Шаваха здавлена і що в цілому Іраку панує спокій. За вістками, що їх отримано в Каїро, Моссульська бриґада дістала допомогу від т. зв. Другої дивізії під командуванням бриґадира Надегем Камель аль-Табахалі. Офіційні американські кола вважають ту нову революцію Іраку „внутрішньою сварнею в родині". Ситуація може скомплікуватись на міжнародну скалю тоді, коли б революційні сили звернулись за допомогою до З'єдиненої Арабської Республіки, а уряд Іраку — до Совєтів. Тим часом революціонери заповіли льояльність супроти міжнародних зобов'язань Іраку та бажання згоди одинаково з ЗДА, Англією і з СССР.

Мекміллен поручає „тверду, але пливку" політику

Лондон. — Англійський прем'єр Геролд Мекміллен, вернувшись в минулу суботу з Північної Ірляндії та приготовляючись до виїзду в понеділок 9 ц. м. до Парижу, а відтіль до Бонну, Оттави і Вашингтону, заявив на пресовій конференції, що він пропонуватиме в своїх розмовах з своїми союзниками зберегти „тверду поставу, але водночас достаточно пливку, щоб можна було мати надію на успіх в дальших переговорах з СССР". Мекміллен уважає, що Совєти зайняли тепер дещо „м'ягшу" позицію, бо не говорять вже тоном ультиматуму, тільки погоджуються на принцип переговорів. Англійський прем'єр заперечив, наче б він — згідно з твердженням „Таймс-у Лондону" — думав зайняти тепер становище в міжнародній дипломатії, що його перед своєю недугою займав державний секретар Деллес, але признав, що „хтось мусить виконувати місію безпосередніх контактів, потрібних для передискутування і координування політики альянтів". Мекміллен — за твердженням преси — не вдоволений голосами західньої преси, головно французької і західньо - німецької, наче б він зайняв був супроти Москви „м'ягшу" поставу. Франція і Зах. Німеччина вбачають цю м'якість Мекміллена у факті, що в офіційному комунікаті за підписами Хрущова і Мекміллена не було згадки про з'єдинення Німеччини, зате була мова про переговори в справі зменшення військ із звичайними і атомовими родами зброї в „умовлених обширах" Европи, під чим дехто розуміє посередню згоду Англії на т. зв. плян Рапацького про здемілітаризовану середню Европу. Західньо - німецька преса писала навіть про „дві групи": Англію і ЗДА, як ніби „м'ягші" супроти Совєтів, та „вісь Берлін - Париж", як ніби „твердіші" своєю поставою. Останні заяви президента Айзенгавера і конгресових лідерів в справі одностайної і твердої постави в Берлінській справі не залишили сумніву, що ЗДА є теж за дуже твердою і рушучою політикою супроти Совєтів. Тому передбачають, що Мекміллен матиме трудну місію, якщо захоче переконувати своїх союзників про потребу якихсь концесій для Совєтів.

У СВІТІ

● **Провід австрійської консервативної Народної партії** в офіційному комунікаті закинув Соціялістичній партії, з якою вона перебуває в коаліції, нельояльність і саботування потрібних для народу законів. У зв'язку з цим сподіваються, що парлямент буде передчасно розв'язаний і вліті відбудуться нові вибори. Протягом усіх післявоєнних років народники й соціялісти творили в Австрії коаліцію.

● **У Лондоні** покарали дочку колишнього прем'єра Винстона Черчилла, театральну артистку Сару Черчилл, грошовою карою в сумі 2 фунтів ($5,60) за непристойну поведінку в нетверезому стані. Сара Черчилл зчинила авантуру з шофером таксівки і категорично відмовилась піти на поліційну станицю. Її мусіли силою понести туди. По дорозі вона згубила черевик.

● **Хрущову**, що відвідав Міжнародний ярмарок у Ляйпціґу, подарували в англійському кіоску краватку. Хтось звернув увагу, що вона мала б бути червона. Хрущов заперечив. „Мені поставили червоний телефонічний апарат, — сказав він, — але я викинув його. Мої очі не можуть терпіти червоного кольору".

● **В Еспанії** викликав схвильовання розпорядок уряду, за яким 20 років тому поляглих в громадянській війні мають викопати з могил і поховати в одній могилі на т. зв. Горі поляглих під Мадридом. Величезний мавзолей довжиною 280 і висотою 150 метрів з гранітним хрестом побудовано протягом останніх кільканадцятьох років коштом $200 мільйонів. Прихильники ген. Франка і його противники обурені порушенням спокою мертвих. Розпорядок, що родини можуть приватно хоронити своїх поляглих членів, у практиці майже невикональний, бо після 20-ох років трудно утотожнити померлих. Офіційне відкриття цвинтаря на „Горі поляглих" має відбутися 1-го квітня ц. р.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

В ШЕВЧЕНКОВІ РОКОВИНИ

Шевченкове слово, Шевченкова поезія, все те, що назвав він колись „Кобзарем" і що стало національною евангелією минулих і сучасних українських поколінь, живі й актуальні не тільки для українців, що сьогодні перебувають на рідних землях, у важких умовах московсько-комуністичного поневолення. Живими й актуальними, особливо ж з огляду на Поетові переживання в неволі, у відірванні від рідної землі були зажди на протязі минулих десятиріч, є сьогодні і будуть у майбутньому полум'яні рядки Шевченкових поем і віршів теж для усіх тих українців, що мусіли чи мусітимуть покидати рідну землю, свою батьківщину чи то для заробітку чи то рятуючись від переслідувань і смерти з рук ворога.

Життьовою Євангелією, настільною священною книгою був Шевченків „Кобзар" для безупинних і багатотисячних хвиль української заробіткової еміґрації, що виходила кожного року з України — у світ за очі, на роботи до Прус чи до Франції, чи ген аж за море — в Новий Світ, до З'єдинених Держав Америки, Канади, Бразилії, як і тих мільйонів українців, що виходили із східніх українських земель в Сибір. Книга Шевченкова була майже завжди тією єдиною грудкою рідної землі, що в'язала українських переселенців із залишеною батьківщиною, гореткою євшан-зілля, що пригадувала їм не тільки рідну мову і пісню, але і їхній обов'язок супроти тих, що залишилися дома, чекаючи від своїх братів „зі світу" допомоги, порятунку, надій на кращу долю.

Такою ж важливою і завжди актуальною була Шевченкова поезія теж і для українських політичних еміґрантів — окремих осіб, що поза межами України справу української незалежности пропаґували, чи й тих великих еміґраційних ісходів після першої і другої світових воєн, що у вільному світі започатковану збройно на рідних землях політичну боротьбу за державну незалежність України у вільному світі продовжували. Теж і для них — українських політичних еміґрацій вже нашого віку поезія Шевченка була тим фундаментом, що на ньому нащадки і послідовники Мазепи будували своє політичне вірую.

Велику книгу, повну незвичайних, незабутніх і зворушливих епізодів і подій можна писати про вплив Шевченкового слова на життя і розвиток українських громад по всіх країнах світу, куди б українських переселенців не закинула доля, про той стимул — спонуку й огонь, що воно давало завжди українським вигнанцям в їхніх змаганнях за поширення правди про Україну, в їхній боротьбі за здійснення української суверенности в Україні, за прихід українського Вашинґтона „з новим і праведним законом" для України й українського народу. Тож на початку всього українського життя чи в З'єдинених Державах Америки, чи в Канаді, чи в інших країнах світу, во главі угла всіх українських культурних і політичних починань й акцій у світі завжди і неминуче стояло Шевченкове слово. Немає ділянки українського життя, що над нею не вітав би відгомін Шевченкових дум і мрій, немає почину, що його не здійснювали б українці в світі чи то з ім'ям Шевченка чи в ім'я його ідеалів. Шевченків „Заповіт" став завіщанням всього українства в Україні і поза її межами сущого.

Шевченковими словами „І чужому научайтесь й свого не цурайтесь" започаткувала свій шлях перед 65 роками „Свобода" і під цим ґаслом вона продовжує інформувати про своє і навчатися в чужих і ширити серед них правду про Україну теж і сьогодні. Під Шевченковим ім'ям й із Шевченковими ідеалами у статутах і на прапорах започатковували своє існування і працю безчисленні українські орґанізації і товариства у світі. Про це свідчити можуть ті десятки Відділів УНСоюзу, що прийняли ім'я Шевченка у свою назву й обрали його своїм патроном.

Свою вдячність і пошану пам'яті Шевченка, що його слово допомогло зберегти українського духа у всіх важких інколи і навіть трагічних умовах поселення на чужій землі і в чужих середовищах, як теж і свою вірність Шевченковим ідеалам готуються українці З'єдинених Держав Америки і Канади виявити і ствердити збудуванням величних пам'ятників Пророкові України і в столичному місті ЗДА Вашинґтоні і в столиці Західньої Канади Вінніпеґу, що мало б відбутися в сторіччя смерти Тараса Шевченка — за два роки, в 1961-му році. Акцію для збудування пам'ятника Шевченкові перед будинком манітобської леґіслятури канадійські українці вже започаткували. Законопроєкт в справі дозволу на будову пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні внесено вже в Конґресі З'єдинених Держав Америки. Здвигнення цих пам'ятників стає справою чести всіх українців у вільному світі, щоб цим хоч в малій мірі відзначити перед світом заслуги того, що воскресив перед українцями минулу славу та, поставивши на їх сторожі своє пророче слово, запевнимо їм майбутність повновартісної, новітньої нації.

МІЖ КАПІТОЛЕМ І БІЛИМ ДОМОМ...

ЛИНКОЛНОВІ ДНІ В СТОЛИЦІ

Линколн, кажуть, не любив Вашинґтону — міста. Але Вашинґтон став неначе містом його долі. Це тут він довершив свою історичну місію, тут досягнув вершка своєї кар'єри, хоч не вершка свого особистого щастя; тут прийшов його трагічний кінець з руки атентатчика. Тепер Вашинґтон — столиця Унії, яку він врятував для нації, — віддає честь його пам'яті. Ще минулий, 85-ий Конґрес, у спільній резолюції обох палат, в імені американського народу постановив, щоб нація святково відзначила стоп'ятдесяту річницю народин „цього великого мужа, який не перестає бути творчою силою американської історії", бо „його життя й ідеї грали визначну ролю в минулому ЗДА, у критичний час їх історії" і тому, що „його сказане й написане слова та його філософія державного правління завжди мають вплив на наш державний провід та на спосіб нашого щоденного життя"... Згідно з цим законом, Президент видав проклямацію, закликаючи народ протягом цього року врочисто святкувати пам'ять свого шіснадцятого президента.

В історії світу Абрагам Линколн відомий передусім як „Великий Еманципатор", що покінчив з невільництвом в Америці. Для ЗДА Линколн тепер передусім людина, яка зберегла цілість Федерації, загрожену південною ворохобнею. Але святкування стоп'ятдесятої річниці з дня народження Линколна неначе відсунуло в тінь обидва ці історичні чи політичні аспекти, і перед величчю Линколнових досягнень поставило велич Линколна як людини. Бо справді треба було величі духа й розуму, щоб перейти шлях із дерев'яної хижі в лісах дикого тоді Кентакі, через важкі умовини життя в пограничній провінції Іллиной — до Білого Дому в столиці Америки; а може ще важливіше — до великих поступових ідей, до глибокої життьової філософії, до знання, до політичного розуму що такі характеристичні були для Линколна.

За свого життя Линколн був люблений і ненавиджений, шанований і погорджуваний, бо така завжди доля тих, хто стоїть угорі в критичний час історії. Але історична перспектива затерла причини ненависти й погорди. А з політичної філософії Линколна і сьогодні голосно звучать слова: „Без злоби супроти будь-кого, із добрим серцем для всіх" — з його другої інавґураційної промови, і промова його на побойовищі біля Ґеттисбурґу, в якій, замість дешевого прославлювання перемоги, був вислів трагічної історичної необхідности Громадянської Війни, і покора перед жертвою життя тих, що там упали по обидва боки барикад.

Це позитивне наставлення Линколна до всіх, а зокрема до його тодішніх ворогів-ворохобників із Півдня, було основною ноткою трибуту йому вже на урочистому започаткуванні ювілейного року в навечер'я дня його народин. Сімсот осіб, з президентом Айзенгавером і віцепрезидентом Ніксоном на чолі, зібралось на великому бенкеті в готелі Статлера. Звичайно, т. зв. „Линколн діннер" є чисто республіканською імпрезою так, як „Джефферсон діннер" — демократичною, із стодоляровими квитками вступу для придбання партійних фондів. Цим разом, одначе, Линколнів бенкет мав бути надпартійною імпрезою, на доказ чого були запрошені обидва колишні президенти, республіканець Гувер і демократ Труман. Але Гувер не міг покинути Флориди, де тепер лікується, а Труманові випала візита в дентиста. Все таки надпартійний характер бенкету був витриманий. Єпископальний владика з Дітройту, Емрік, був головним промовцем. Говорив також Президент, а фільмовий актор Фредерик Марч прорецитував зворушливі слова прощання Линколна з громадянами Спрінґфілду, де він прожив чверть сторіччя перед вибором на президента.

Може найбільш імпресивною частиною святкувань була спільна сесія обох палат Конґресу в саму річницю 12-го лютого. Там цим разом не політики, не законодавці мали слово. Фредерик Марч знову відтворив „Ґеттисбурзьку промову", а славний поет і біограф Линколна Карл Сендбурґ був промовцем. Коли стояв він перед великим зібранням, і коли поетичними словами снував нитку життя „незрівняного Линколна", що був „твердий, як скала, і ніжний, як летюча імла", що „об'єднував у своєму серці і умі парадокси страшної бур і невимовно досконалого спокою" — дивно незвичний настрій панував у великій залі, що звикла до простіших слів законодавчих дебат. „Це вперше, — сказав пізніше Сендбурґ, — бачив я людське обличчя влади З'єдинених Держав Америки".

Опівдні того ж дня відбулося урочисте відкриття Линколнової виставки в Бібліотеці Конґресу. Віце-президент Ніксон, спікер Палати Рейбирн, сенатор Купер з Кентокі, голова Линколнівської Святкової Комісії, поет Сендбурґ і численні вибрані гості заповнили центральну залю бібліотеки. Ніксон і Рейбирн були між промовцями. Конґресова бібліотека показала найбільшу збірку „Линколніяна" в країні і найбільшу будь-коли показану публіці. 250 експонатів виставки — рукописів, записок, знімок, книжок, чернеток промов, карикатур — уложені були так, щоб Линколн-людина ставав, як живий перед очима. Ось, картка із зошита, пописана кривими цифрами рахункових узорів: це самоук, молоденький кандидат на купця, записав собі дещо для науки... книжки, як „Життя Вашинґтона", перші скарби його бібліотеки, перші рисунки Линколна-землеміра, рукописи двох його коротеньких автобіографій для потреб виборчої кампанії: „Я народився дня 12 лютого 1809 року в повіті Гардін, Кентакі..." з характерною дописокою: „Оце все... немає тут багато, тому, здається мені, що в мені самому немає багато". Є цінні новини: недавно віднайдені світлини Линколна і його дружини, т. зв. „даґеротипи", уперше публічно виставлені; є ідеалізований портрет молодого, пристійного молодця Линколна. Коли став він кандидатом на президента, на сході країни вважали, що він „дуже поганий з лиця". Тоді менеджери виборчої кампанії вислали до Спрінґфілду маляра, щоб зробив „гарного Линколна". Це йому вдалося без втрати подібности, і портрет пішов у обіг. Рукописи, документи з початку політичної кар'єри із славних дебат з Даґлесом з виборів, інавґурацій, еманципаційної проклямації і т. д. аж до трагічних днів, коли нація була в жалобі: рисунки й світлини з похоронів і з трагічного фіналу суду та екзекуції змовників. Окремо зібрано ранні видання про Линколна в чужих мовах.

Смитсонський музей не захотів остатися позаду: там також виставка пам'яток по Линколні, між ними оригінальні маски, відбиті з лиця президента, одна з 1860 року, друга за два місяці перед убивством. Окремо збірка поштових значків, американських і чужих, з обличчям Линколна. А в будинку Національних Архівів відкрито чотири погруддя Линколна, з різних часів його життя.

Столиця святкуватиме річницю Линколна цілий рік. Мільйони туристів оглядатимуть виставку й інші пам'ятки. Минулого року 1,850,000 людей відвідало Линколновий пам'ятник у Вашинґтоні. Столиця сподівається, що в ювілейному році їх буде ще більше.

СОВЄТСЬКІ ІНТРИҐИ В ІРАНІ

За великою політичною метушнею, яка витворилась навколо спричиненої Москвою кризи у зв'язку з Берліном і Німеччиною, проходять без більшої публічної уваги інші запальні місця в теперішній міжнародній політиці. До таких запальних місць завжди належав і належить сьогодні Середній Схід, а в ньому зокрема багатий на нафту Іран.

Протягом тижнів Іран, більше відомий у світі під назвою Персії, є знову предметом совєтських погроз і лайок. У тій країні з територією 628,000 кв. миль і з населенням 19 мільйонів аж роїться від пліток, що зроджуються в атмосфері, розбурханій совєтською пропаґандою. Дійшло до того, що совєтський амбасадор Пегов мусів публічно спростувати, що він не погрожував військовою окупацією Ірану, а американський амбасадор заявив, що ніколи не говорив, що ЗДА негайно висадять в Ірані свої війська, якщо бодай один совєтський вояк переступить кордон тієї країни. Іранський уряд енергійно запротестував проти неперебірливої кампанії совєтської преси, яка ображає навіть іранського монарха (шаха) і погрожує йому долею іракського короля Фейсала, що згинув з рук змовників у кривавій ночі 14 липня минулого року.

Безпосередня причина гніву Москви — зірвання ірансько-совєтських переговорів про відновлення договору з 1921 року, потвердженого у 1927 р., і заповіджене підписання ірансько-американського договору в столиці Туреччини, Анкарі, де знаходиться головна кватира держав Баґдадського пакту, що його членом є Іран. Усі зусилля совєтської дипломатії йшли в тому напрямку, щоб відтягнути Іран від прозахіднього Баґдадського пакту, до якого належить також Англія, Туреччина і Пакістан. Коли фактично, хоч ще не формально, Ірак, внаслідок згаданої вище військової революції, вийшов з Баґдадського пакту, то три мусульманські країни наполягали на Америку, щоб вона підтримала авторитет того пакту своїм формальним до нього приступленням. Америка, яка входила тільки до військової й господарської комісій Баґдадського пакту, відмовилась це зробити, щоб не віддштовхувати від себе Об'єднаної Арабської Республіки й інших арабських країн, настороженних супроти Баґдадського пакту, але водночас запропонувала підписати із кожною з трьох названих мусульманських держав двосторонній договір приязни. Це надзвичайно схвилювало Москву, яка вислала 31 січня ц. р. до Тегерану цілу делеґацію під проводом віце-міністра закордонних справ Василія Сємьонова. Але 12 лютого ця делеґація вернулась до Москви, не змігши ні приманливими обіцянками достави совєтської зброї, ні погрозами вмаршу совєтської армії відтягнути Іран від союзу з Заходом. Від того дня й почалася нагінка, яка триває по нинішній день.

Однак, річ не в безпосередній причині — гніву Москви з приводу зірвання переговорів — а в тій політиці, яку проводила царська Росія і послідовно проводить її пересмник — Совєтський Союз. Навіть натиск Совєтів проти Центральної Европи не є такий характеристичний для імперіялізму російської політики, як її гін в сторону Дарданеллів і Перської затоки. Це була давня мрія російських царів здобути над Перською затокою незамерзаючий порт, щоб мати вільний доступ до Арабського моря й Індійського океану, перерізати своїми впливами мусульманський світ на Середньому Сході, мати вільний шлях до Індії, включити багаті іранські джерела „чорного золота" до власного резервуару і водночас — підрізати економіку Західньої Европи, зокрема Англії, позбавивши їх середньо-східньої нафти. У 1921 році Совєти підписали з Іраном договір, за яким (статті 5 і 6) дістали „право" вступити збройно на територію Ірану, якщо будуть загрожені південні кордони СССР. Покликавшись на цю клявзулю, Совєти 25 серпня 1941 року, отже під час останньої світової війни, вмаршували до Ірану. Після війни Об'єднані Нації спонукали Совєтів, щоб вони відкликали свої війська з території Ірану. Фактично большевики зробили це внаслідок недвозначної погрози збоку Америки викинути совєтські війська силою, якщо вони самі не відійдуть.

Хоч Іран багатий на нафту, знаціоналізовану в 1951 році, і хоч це є новітня конституційна монархія, проте до цього часу не зліквідовано там залишків февдальних клясових розбіжностей і контрастів щодо життьової стопи різних верств населення. Це й створює підложжя для совєтських інтриґ. Однак, свідомість небезпеки збоку совєтського сусіда і тісної господарської пов'язаности з Заходом, як найбільшим консументом нафти, змушують Іран протиставитись московському натискові. В минулому тижні іранський уряд уневажнив згадані статті договору з 1921 р. Водночас прем'єр Ірану перестеріг Москву, що вмарш совєтських військ означав би „священну війну" для іранського народу і вибух третьої світової війни. 5 березня в Анкарі Іран і ЗДА таки підписали договір приязни, не злякавшись погроз Москви.

З наших буднів

„І ПАН НАД ПАНАМИ!"

Покійний Микола Голубець, великий приятель початківців, зібравши, бувало, довкола себе в каварні „Де-ля-Пе" у Львові адептів красного письменства, у хвилинах особливого душевного піднесення, любив читати їм Шевченка. Зокрема, з великим жаром у серці, рецитував такий вірш:

„Не женися на багатій
Бо вижене з хати.
Не женися на убогій
Бо не будеш спати.
Оженись на вольній волі
На козацькій долі..."

Після того незабутній наш Мольо, тоді вже вдруге щасливо одружений, в екстазі та захопленні гукав:

— Так! Воістину — Шевченко був геніяльний поет!

З книги проф. Зайцева знаємо, що Тарас Григорович пробував одружитись і на багатій, і на убогій, і не вийшло діло. Мабуть і після того він написав текст до вищезгаданого старопарубоцького гимну, до якого, на жаль, досі ніхто з наших музик не здогадався скомпонувати музику.

А, проте, той самий Шевченко вилив на папір стільки ніжних-преніжних слів про українську дівчину та жінку! Як же красно він їх називав — і „ясочка", і „рибонька", і „зіронька", і „голубонька", і Бог не знає як ще!

Це ж той самий Шевченко закінчує свої „Думи" зворушливим визнанням:

„Одна сльоза з очей [карих
І пан над панами!"

За криваву муку поетичного серця, за всі свої думи, що стали на папері сумними рядами, Поет не бажає ні пам'ятників, ні лаврових вінків, ні монографій, ні нагороди Нобеля, лиш одну сльозину з дівочих очей — „і більше нічого". Бо він своїм віщим духом передчував, що як прочитає його „Думи" і заплаче над ними дівчина, жінка, сестра, мати, то вже вони донесуть його слово і до нареченого, і до чоловіка, до брата, до свата, до дітей та внуків...

От, і перед нами проблемонька, дорогі друзі пера і писальної машини на еміґрації! Чи капне колинебудь з яких карих очей хоч одна сльозина на наші поеми, романи, драми та всякі інші „камбруми"? Та чи є ще у нас стільки жару в серці, щоб тую сльозину витопити? Та й чи багато ще знайдеться карих, голубих чи іншого кольору оченят, які читатимуть те все, що ми тут верстаємо і друкуємо?...

Мені здається, що з жіночими очима ще півбіди, але з дівочими — пропаща справа! Одна панночка, студентка каледжу, зовсім щиро призналася мені, що за минулий рік вона прочитала з української літератури лише декілька чисел „Лиса Микити" і всі запрошення на вечерниці... А що буде, друзі мої, коли ми тут посидимо ще з десяток років? Як тоді стоятимуть справи з сльозами з карих очей?..

Великим смутком повіває зі сцени, коли на ній стоїть артист і співає, чи грає для півпорожньої залі. Та не меншим смутком віє від книжки, над білими листками якої може й ніколи не схиляться очі тих, для кого вона була написана...

В годинах передвечірньої меланхолії, верстаючи своє „дрібне писаннячко", зідхаю часом за великим Тарасом Григоровичем:

„Один усміх з уст [рожевих
І пан над панами!"

Ікер

Д. Ю. Сокульський

УКРАЇНСЬКІ БІБЛІОТЕКИ, МУЗЕЇ І АРХІВИ В КАНАДІ

Своєрідні обставини в Канаді не дозволяли українським поселенцям зорґанізувати власної центральної бібліотеки, як також публічних і університетських книгозбірень. Тому то найдавніші українські бібліотеки в Канаді поставали при монастирях, церквах, а згодом при світських культурно-освітніх орґанізаціях та в приватних домах.

По другій світовій війні, у зв'язку з введенням української мови як предмету в середніх школах і університетах, зорґанізовано українські відділи в університетських і публічних бібліотеках Канади.

Наш огляд українських бібліотек, музеїв і архівів в Канаді почнемо від Ванкуверу, Б. К., міста, найдалі висуненого на Захід.

Найстаршою і найкраще обладнаною книгозбірнею у Ванкувері є Бібліотека Відділу Взаємної Помочі, започаткована 1928 р., що налічує понад 2,000 книжок. Разом з нею приміщується бібліотека Українського Народного Дому, Української Православної Громади і Жіночого Товариства.

В стадії постійної розбудови знаходиться Бібліотека ОО. Василіян. Заходом Бібліотечної секції місцевого Відділу КУК започатковано в 1950 р. і розбудовано українські відділи в Бібліотеці Університету Британської Колумбії і в міській бібліотеці Ванкуверу.

До найстарших книгозбірень у Канаді належить Бібліотека ОО. Василіян в Мондері, Алберта, приміщена в монастирі ОО. Василіян, заснована в рр. 1902-05 о. Філясом, яка налічує понад 6,000 томів, між ними немало рідкісних книжок, українсько-канадійської періодики та повна збірка канадійських видань ОО. Василіян. При монастирі існує Український музей і архів ОО. Василіян, що сягає теж піонерських часів і містить, між іншим, багату нумізматичну збірку. Його впорядковано і офіційно відкрито в 1957 році.

В Едмонтоні, Алберта, постала в 1948 р. Єпископська Дієцезіяльна Бібліотека, при якій засновано в 1952 р.

(Закінчення на стор. 6)

Петро Одарченко

ІВАН ФРАНКО ПРО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

(2)

Царська Росія, — пише Ів. Франко, — це „паразит, що живе соками і кров'ю народу, здирає з бідного кріпака останню сорочку, ... проливає море людської крови в ім'я грабіжницької політики, давить всякі проблиски вільної думки, створює своє „благоденствіє" ціною крови десятків тисяч людей". Пишучи про поему Шевченка „Кавказ", Франко зазначає, що смерть Шевченкового приятеля Якова де-Бальмена, вбитого під час війни на Кавказі, викликає у Шевченка глибоку ненависть не до кавказьких повстанців, що, обороняючи свою волю і незалежність, убили його друга, а до московського темного царства, що було причиною вбивства десятків тисяч невинних людей. Франко підкреслює, що Шевченко стає на сторону повсталих горців, кавказьких народів, називає їх „лицарями", заохочує їх до дальшої упертої боротьби проти російських імперіялістів, пророкує їм перемогу над темним царством з його деспотичним режимом.

Іван Франко високо оцінював той факт, що Шевченко писав свої політичні поеми в умовах жорстокого московського деспотизму, в умовах, коли на повний хід працювала „машина темного царства". Франко вважав за особливо велику заслугу Шевченка його рішучий протест проти російського імперіялізму, проти національного і політичного поневолення Росією вільних колись народів, зокрема волелюбних народів Кавказу.

У 1895 р. в „Записках Наукового Товариства ім. Шевченка" (т. VI) з'явилася розвідка Франка „Наймичка" Тараса Шевченка. Ця праця спочатку була прочитана як вступна лекція у Львівському університеті, коли Франко намагався дістати там місце доцента катедри української літератури. Франко блискуче склав іспит, з успіхом прочитав свою вступну лекцію, і вчена рада вирішила запропонувати Франка на катедру. Але Франкові її не признали.

Франко докладно проаналізував поему Шевченка: її сюжет, композицію, мовні засоби. Він прийшов до висновку, що Шевченко досяг у цій поемі виключної „простоти і натуральности".

Франкові належать також окремі розвідки про такі твори, як „Тополя", „Перебендя", „Марія".

У своєму „Нарисі історії українсько-руської літератури" (1910) Франко присвятив Шевченкові окремий розділ, в якому дав таку оцінку першому виданню „Кобзаря" 1840 р.: „Ся маленька книжечка відразу відкрила немов новий світ поезії, вибухла мов джерело чистої, холодної води, заясніла невідомою досі в українському письменстві ясністю, простотою і поетичною ґрацією вислову".

Особливу увагу звернув Іван Франко на твори Шевченка про жінку-матір. У згаданій уже праці про поему „Наймичка" Франко з захопленням писав: „Змалювання такої постаті з такою вірністю і правдою, з такою чарівною простотою і натуральністю, без ходульности і фальшивого патосу, без мелодраматичних сцен... як се зробив Шевченко, належить до найбільших тріюмфів правдивої штуки і мусить уважатися за найкращий доказ великої геніяльности Шевченка" (ЗНТШ, Львів, 1895, т. VI, стор. 20).

Франко вважав, що Шевченко написав свою поему „Марія" тому, що в нього був „підйом релігійного духу" після повороту з заслання. Поему „Марія" Іван Франко ще в 1883 р. вважав „найгеніяльнішим з усього, що написав Шевченко".

У недавно опублікованому рукописі Франка „Женщина — мати в поемах Шевченка" („Літературна Спадщина". Іван Франко. Вип. І, Київ, Видавництво Академії Наук, 1956, стор. 351-352) Іван Франко такими словами оцінює Шевченкову поему „Марія": „... в найвищім ним написанім ідеалі женщини-матері (в „Марії") Кобзар наш лишив нам такий високий пам'ятник своєї мисли і свого слова, лишив нам такий ясний та пориваючий ідеал женщини-громадянки, якого не писав жаден інший поет в світі і котрого по ширині та висоті основної думки (не по деталям оброблення) й перевищити годі і котрому не то в життю, але і в пісні дорівнати трудно... лиш ідеал, до якого удаєсь доходити людськості тілько в великих хвилях всесвітньої боротьби добра з злом, доходити тілько в немногих благословенних єдиницях". Спеціяльну розвідку про Шевченкову поему „Марія" Іван Франко написав у 1913 р. Цю розвідку надруковано в „Записках Наукового Товариства ім. Шевченка" в 1917 р. в 69-70 т.

У своїй останній статті про Шевченка (1914 р.) Франко знову особливу увагу звернув на Шевченкові твори про жінку-матір: „Я не знаю в світовій літературі поета, який би став таким послідовним, таким гарячим, таким свідомим оборонцем права жінки на повне і людське життя! Жертвування своєї індивідуальности для діла милосердя, пересилення власного горя і віддання всієї сили для благородної мрії — щастя людства — цей ідеал Шевченко залишив нам, як свій найдорожчий спадок. Не дивно ж, що понад усе він бачив в ділі Марії, матері Ісусової, найвище моральне осягнення людства, тую велику ідею людської любови, що є основою християнства". (К. Грушевська. Остання стаття Франка. „Україна", 1925, 1-2, стор. 5). Цю цитату взято з останньої статті Франка, написаної для лондонського журналу „Славонік Ревю" з нагоди 100-літнього ювілею Шевченка. Воєнні події затримали вихід у світ журналу, і тільки в 1924 році Франкова стаття побачила світ. Наведемо ще кілька уривків із цієї статті в перекладі з англійської мови Катерини Грушевської:

„Він був селянський син — і став князем у царстві духа. Він був кріпак — і став великою силою в громаді людей культурних. Він був простий — і відкрив професорам і вченим новіші і свобідніші степені. Він терпів десять літ від російської воєнщини, а зробив більше для свободи Росії, ніж десять побідних армій.

Доля переслідувала його ціле життя, та не покорила іржею золота його душі, не обернула його любови до людства в ненависть, ані його віри в розпуку... Та найкращий, найцінніший дар доля дала йому аж по смерті — невмирущу славу і вічно нову насолоду, яку дають його твори мільйонам людських сердець..."

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

Ч. 1 БЕРЕЗЕНЬ 1959

Л. Луців

ШЕВЧЕНКО ОЧИМА СУЧАСНИКІВ

— Що не кажи, а все ж таки мусиш признати, що оця товста книжка про Т. Шевченка* — це успіх шевшенкознавства, бо в ній зібрані разом праці десятків авторів, що були друковані в різних часах, які тепер не легко доступні навіть науковим працівникам.

— Автор вступної статті А. Костенко вірно пише про те, що „мемуарна література є важливим пізнавальним засобом. Вона допомагає проникнути в життя минулих поколінь, пізнати та висвітлити громадсько-політичні, літературно-мистецькі процеси". Все це добре, якби не було одного „але". Спогади і щоденники є дійсно пізнавальним джерелом, але тільки тоді, коли вони надруковані в цілості, а не в тих уривках, які мають бути доказовим матеріялом на те, що, мовляв, „в цій літературі відбивалась з усією наочністю клясова боротьба в суспільстві, де панувала кріпосницька система."

— Упорядник надрукував у своїй книзі спогади про Шевченка „видатних російських і українських письменників і художників, учених, артистів, вчителів, чиновників, офіцерів, рядових солдатів, службовиків, ремісників і селян." Він наводить і писання особостих ворогів Шевченка, а не тільки його прихильників, і тому не є оправданий твій закид на адресу Костенка, бо він не діяв однобічно при складанні змісту оцих спогадів про Шевченка.

— Про вибір і редакцію спогадів говоритимемо пізніше, а тепер мушу тобі відповісти на твою оборону Костенка. Шевченків приятель В. Білозерський писав про автора „Кобзаря", що душа поета „була повна безмежної любови до людини і співчутливої безпристрасности до кожного: від киргіза до українця, від дикуна до Турґенєва, від багача до бідняка, від пана до варнака. ... Шевченко любив і поважав людину, якою вона є, якою вона вийшла з рук життя, історії". Костенко поправляє Білозерського, пишучи, що „Шевченко любив людину від киргіза до українця — так. Але ні в якому разі не од багача до бідняка, од пана до варнака". І в доказ цього наводить, як автор „Кобзаря" ставився до злих панів.

— Тут Костенкові не вдався доказ, бо хто знає Шевченкові твори, той знає і те, що Шевченко не ставився до багатших людей вороже тільки тому, що так повинно бути згідно з комуністичною доктриною про клясову боротьбу. В дійсності Шевченко мав багатьох приятелів між панами, і то навіть великими, згадати б хоч би родину князя Миколу Репніна з Яготина. Та це твердження впорядника книжки таке абсурдне, що про нього не варто довго розводитися.

— Костенко, мабуть, і сам знає про незручність свого становища, і тому ховається за „соратника українського поета" Миколу Чернишевського,** „згадки якого розкривають ідейну основу ставлення Шевченка до різних суспільних верств і націй", і ті „згадки Чернишевського дають можливість глибше проникнути в його художню творчість і зрозуміти її ідейний зміст".

— А як упорядчик книжки і автор вступної статті порадив собі з московським критиком Вісаріоном Бєлінським, який так жорстоко накинувся на Шевченка, глузуючи з українського поета?

— Він зробив так, як звичайно робиться в комуністів із неприємними для них справами. Їх замовчується, або друкується тільки ті місця, які може стравити большевицько-російська політична лінія, а решту пропускається. Костенко не міг нічого зацитувати з Бєлінського про Шевченка, але хотів конче мати в своїй статті таку велику родзинку, якою є для совєтських авторів цитат із Бєлінського. Костенко наводить про того Шевченкового зненависника таке:

„Про Шевченка з повним правом можна сказати, те, що сказав Бєлінський про Пушкіна; „Пушкін належить до явищ, які вічно живуть і рухаються, не зупиняючись на тій точці, на якій застала їх смерть, але продовжуючи розвиватися в свідомості суспільства".

— Але ж в дійсності Бєлінський зовсім не мав Шевченка за поета, а про всю українську літературу писав таке: „Хороша литература, которая только и дышеть, что простоватостью крестьянского языка и дубоватостью крестянскаго ума!" Та А. Костенко не міг писати, хоч би навіть хотів, про те, що тодішні російські шовіністичні прогресисти зайняли імперіялістичне становище до української літератури, яка в особі Шевченка ступала на рішучий і ясний шлях за самостійність. Це всім відома правда, і про неї писав ще перший біограф Шевченка Сава Чалий: „Появу „Кобзаря" повітали російські критики однодушним глумом над українською мовою і народністю". На ці „братні" поради російських критиків відповідав Т. Шевченко в листі до Гр. С. Тарновського: „Тут москалі над моїми творами сміються. Бог їм звидить! Нехай я буду й мужичий поет, аби тільки поет, то мені більше нічого й не треба". Подібно писав поет і в передмові до „Гайдамаків".

Спасибі за раду!
Теплий кожух, тільки, шкода,
Не на мене шитий,
А розумне ваше слово
Брехнею підбите.

— Та все ж отой багатючий матеріял, що зібраний в цій книжці, має деяку вартість. Тут надруковані спогади або згадки про Шевченка понад 70 осіб. Самий тільки покажчик імен надрукований на 38 сторінках, а зміст на чотирьох!

— Та що з того матеріялу, коли упорядник друкує те, чого йому треба для підтримки своїх політичних тез, а не звертає уваги на те, що показало б дійсно те, як дивилися на автора „Кобзаря" його сучасники. Хто прочитає рецензію на „Кобзаря" В. Г. Бєлінського, надруковану на 89—90 сторінках, той думатиме, що російський критик — це оборонець Шевченка, а не його погромщик! На ділі Бєлінський обурювався на Шевченка за те, що той в поемі „Сон" висміває царицю і царя. Але цього не вільно друкувати, як і не вільно було згадувати і про такого „ліберала" — прогресиста як М. Горький, який виступав був проти перекладів своїх творів на українську мову.

— Упорядник дістав завдання вибрати такі спогади та критики про Шевченка, які змальовували б нашого національного поета й пророка української волі, як ворога кріпацької системи праці, бо ж, як цитує Костенко Леніна, „в 40-60-их роках 19-го віку усі суспільні питання зводилися до боротьби з кріпосним правом". Про національне питання в цих просіяних спогадах немає нічого з дійсного Шевченка, але є цитат із Костомарова, що мовляв, „ні великоруси без малорусів, ні останні без перших не можуть здійснювати свого розвитку". Костенко наводить із Костомарова слова про „нерозривні узи" між українцями і москалями, а Шевченко про те „возз'єднання" говорив в таких своїх творах, як „Розрита могила", „Великий Льох", „Сон", „Іржавець" та інших, і навіть не хотів чути про якісь „узи" з Москвою.

Ляхи були, усе взяли,
Кров повипивали,
А москалі і світ божий
В пута закували.

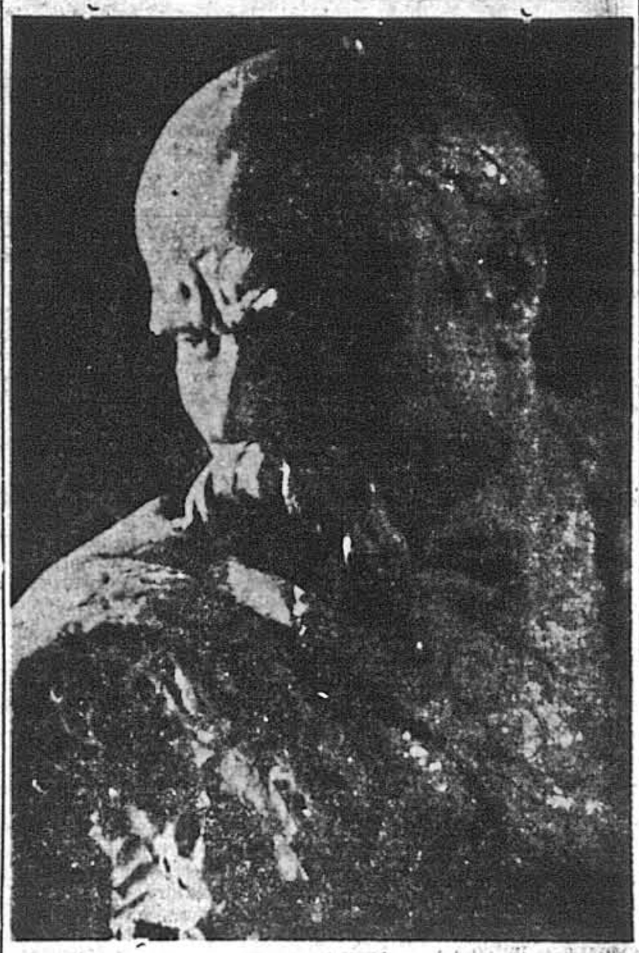
Для Шевченка, „москалі чужі люди, тяжко з ними жити", йому „вже остигли москалі", і тому він все своє життя мріяв про життя в Україні, і пророчив, що „встане правда, встане воля". Як бачимо з праці Костенка, немає ще тієї правди на Україні, якої бажав Шевченко.

Це розуміли й розуміють тепер українці, бо це ж є провідною ниткою Шевченкових творів. Тому правду казав приятель Тараса Шевченка Панько Куліш, коли промовляв над труною автора „Кобзаря":

„Наш єси, Поете, а ми нарід Твій, і духом Твоїм ми дихатимемо во віки і віки".

* „Спогади про Шевченка". Державне Видавництво Художньої Літератури, Київ, 1958, ст. 660. Упорядкування, вступна стаття та коментарі А. І. Костенка. (Ця стаття називається: „Т. Г. Шевченко в оцінці своїх сучасників" (ст. 5-28).

** Після написання цієї статті прочитали ми в „Гомоні України" з 7-го березня ц. р. статейку п. П. Ш. про обговорювану нами книжку, в якій автор називає ці „спогади настільки цінними і цікавими, що їх варто б було ширше і докладніше обговорити", але обмежується до короткого з'ясування, на його думку, „найбільше цікавих речей". Між цими „найбільше цікавими річми" підкреслює він таке: „З приємністю треба зазначити, що Чернишевського, Добролюбова і інших, яких чомусь накидають в учителі Шевченка, на цей раз зовсім не згадують". Так то в нас пишеться про „цінні і цікаві" книжки, змісту яких навіть не переглянеться, бо ж і автор вступної статті згадує Чернишевського, якого стаття є надрукована на 445 і 446 сторінках, а Добролюбова стаття є на сторінках 441 —444.

Погруддя Т. Шевченка із проєкту пам'ятника Страхова

Д-р Яр. Рудницький

ПРО ОДНЕ СЛОВО В ШЕВЧЕНКОВОМУ „ЗАПОВІТІ"

(З нагоди сторіччя появи „Заповіту" друком: 1859-1959)

Шевченків „Заповіт", написаний у 1843 році, появився вперше друком у Ляйпцігу в книжечці „Новые стихотворения Пушкина и Шевченки" на стор. 18-ій і мав назву „Дума". Побіч інших відмін у тексті, що його ми тепер знаємо як загальноприйнятий, у виданні з 1859 р. були пропуски деяких місць, дармащо друк цієї книжки був вільний від царської цензури. Відсилаючи зацікавлених ближче цим виданням до окремої праці, що вийде в серіях УВАН у Канаді, хочемо на цьому місці торкнутися одного слова в „Заповіті", що — на жаль — досі не було належно оцінене й інтерпретоване в словниках української мови. Маємо на думці слово „широкополі" в фразі:

Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно...

Перший, хто дав правильну інтерпретацію й правильно реконструював це слово, був Євген Желехівський. У своєму „Малорусько-німецькому словарі" (Львів 1886) на стор. 1090-ій він подає прикметник „широкополій" тільки на чоловічий рід із відкликом на Шевченкові твори, очевидно на „Заповіт".

На превеликий жаль, Борис Грінченко у своєму „Словарі української мови", т. II, стор. 1006, не пішов слідами Желехівського й увів тверду реконструкцію цього прикметника: „широкополий,-ла,-ле".

За Грінченком пішли й інші словники, безкритично приймаючи його реконструкцію й забуваючи правильне розуміння цього слова в Желехівського. Отак, напр., Євген Онацький у своєму „Українсько-італійському словникові" знає тверду форму „широкополий". Та й у наші дні в найновішому словникові К. Андрусишина й Я. Крета: „Українсько-англійський словник (1955) подибуємо тільки цю форму.

Тим часом стара, м'яка реконструкція, що її започаткував Желехівський у 1886 р., а саме реконструкція: „широкополій, -ля, -лє" видається нам єдиноправильною. Це природнє утворення від слів „широкий" і „поле". Слово „широкополий, -ла, -ле" може походити тільки від комбінації слів „широкий" і „пола" і визначає „з широкими полами", отже ніяк не підходить своїм значенням до Шевченкового „Заповіту".

З цих та й інших міркувань в нашому словникові з сл. п. проф. Зеноном Кузелею (1943) ми ввели два різні слова: „широкополий" та „широкополій", це останнє у віднесенні до Шевченкового „Заповіту".

М'яку форму, як єдиноправильну, включили ми теж у підручник української мови по-німецькому (1943), а теж і в його англомовну перерібку, що появилася в роках 1949, 1950 і останньо в 1958 р.

Як відомо, досі наша наука не здобулася на окремий словник Шевченкової мови і тому пояснення окремих слів треба шукати в поодиноких словниках. Але й тут бачимо різноголосся й непослідовність. Тим то одне з чергових завдань українського шевченкознавства є точне опрацювання Шевченкової мови, а зокрема його лексики. Наші завваги можуть послужити майбутньому авторові Шевченкового словника, як матеріял для одного з Шевченкових гасел. Нам здається, що слово „широкополій" так і залишилося в українській мові Шевченковим „гапакс леґоменом".

Богдан Антонич

ШЕВЧЕНКО

Не пишний монумент із мармуру Ти залишив по собі,
Коли туди відходив, звідкіля немає вороття.
За бронзу й мідь тривкіще слово — і, як завжди
[сонце сходить,
І не цвітуть свічок лілеї молитвами забуття.

Не тихне сторож вишні — соловейко в місяця
[пожарах,
Дівчата не вмовкають, і зозулиним весінним чарам
Все піддане. Земля і на землі закон зростання й крови.
Змінливість вічна і трива незмінність прав і справ.
Країна, що над нею місяць ґрає, як і грав,
Волошково, пшенично, черешнево, вільхово, вербово.

Не тихне клик чаїний над лиманами, що в них заснули
Вітри завмерлих бур, немов стяги потоплених човнів,
Де сплять сповиті у китайку, у червону, дні минулі,
І море морщить хвилі, наче людські чола наглий гнів.

Це Ти сто літ показував мету і шлях стовпом вогнистим,
Ми виросли у спадщині Твоїй, як в сяйві сонця листя,
У куряві воєн, у мряці буднів час Тебе не зрушив.
Твоє найменння, мов молитву, кладемо на стяг,
Бо знаємо, що, мов тавро, понесемо в життя
Печать Твоїх палючих слів, що пропекла до дна
[нам душі.

Валерій Остапенко

ПІД ТАРАСОВОЮ ГОРОЮ...

Фронт відкотився до Дніпра. В районі міста Канів, для переправи на лівий берег, зосередилася 3-тя кавалерійська дивізія, маючи за об'єкт переправи канівський міст.

Вечоріло. Сонце, блиснувши останніми променями по дніпрових хвилях, сховалося за обрієм. Повіяв вітерець, колихнув високі жита і погнав ними хвилі. Від Дніпра потягнуло прохолодою...

Полки дивізії, залишивши коні в рясних канівських садах, висунулися підковою ген за місто, щоб забезпечити переправу тилових частин. У полі, в поспіх виритих окопах, а то й прямо в житах, залягли спішені ескадрони.

Німецька артилерія веде вогонь, методичний і влучний. Він рве масний чорнозем і розприскує його полем, разом з перестиглим зерном і розпеченими куснями заліза. Тут і там чути зойки і стогін ранених...

На командному пункті 58-го полку, де розташувався командир з оперативною групою штабу — нервове напруження. Офіцери, водячи далековидами по місцевості, щось вишукують. Командир полку, вже старшого віку полковник, стурбований, і в подібних випадках його офіційна армійська російська мова починає часто переплутуватись українськими словами.

— Німці добре кореґують свій вогонь, — каже полковник, не відриваючи очей від далековида. — А для цього мусять мати добрий обсерваційний пункт. Але де?

Раптом вся його постать завмерла.

— Знайшов! — вигукнув він. — Командира батерії негайно сюди!

Адьютант метнувся до польового телефону. Ось із-за хутора, де в балці стояла на позиціях батерія, вискочили два вершники і чвалом помчались по полю. А за кілька хвилин, вміло маскуючись житом, на командний пункт прибіг командир батерії, капітан Дорош.

— Слухай, Дорош, наказ, — звернувся до нього полковник. — Прямо, три пальці від Дніпра — зелена гора.

— Бачу.

— Там німецький обсерваційний пункт. Спрямуй но туди свої гавбиці...

Якусь хвилину капітан Дорош пильно дивився вперед. Нараз його далековид легенько здригнувся і засмагле від сонця і степового вітру обличчя зблідло.

— Товаришу полковник, — тихо сказав він, — це Тарасова гора. Там могила і пам'ятник Шевченка... Я там раз був... Ще студентом...

Полковник схопив топографічну мапу.

— Чортова ковінька. От і воюй як хочеш! — збентежено бурмотів він, вертаючи адьютантові мапу. — Видно, що й на війні без політики не обійтись, — і з пересердям запитав адьютанта:

— Де комісар?

— На переправі...

— Слухай сюди, Дорош, — обернувся полковник до капітана. — Рішимо цю справу самі. Вночі вогонь напевно припиниться, але насвітанку почнеться те саме, і тоді від мого полку лишиться хіба що те, що вже за Дніпром. Отже, німців з гори треба зняти. Артилерію, правда, якось незручно... все ж таки могила... Шевченка.

Капітан Дорош у цей час водив далековидом по місцевості, що між горою і командним пунктом. Рвучко обернувшись, він рішуче сказав:

— Дозвольте мені зробити це особисто, тобто не батерією, а пробратися туди з чотою моїх розвідчиків і... ви розумієте...

Полковник пильно подивився на артилерійського офіцера. У цю хвилину в його очах можна було прочитати суміш здивовання з глибокою пошаною до цього, ще молодого капітана, його земляка...

Хвилину напружено думав. Видно, боровся з собою.

— Дозволяю. Але нехай зовсім стемніє. — І вже навздогін капітанові: — Будь обережний, Дорош!..

.... Ніч спустилась над Канівщиною. Вже не видно Тарасової гори, потонули в темряві й канівські хутори. Лише де-не-де, підіймаючись в небо, чорніли високі тополі. Десь на півдні гуркотіла артилерія і, показуючи лінію фронта, світились німецькі ракети. Вони, як зірки з неба, падали до долу і гасли...

Ось з хутора вийшли темні постаті... Ідуть гусаком, один за одним. До ґвинтівок примкнуті багнети, шаблі і остроги з чобіт знято, щоб не дзвеніли. Идуть тихо, мов привиди, лише чути, як понад Дніпром шелестить осока та хлюпає об береги вода... Минули сторожову заставу і зникли в ночі. Тільки протоптана в житі стежка лишила по них слід...

На командному пункті тихо. Полковник схилився на бруствер окопу і смокче свою люльку, прикривши її зверху долонею. Він напружено прислухується і вдивляється в ніч, ніби там можна щось побачити.

Раптом, там, де мала б бути гора, кілька разів блиснуло і

(Закінчення на стор. 4)

Микола Понеділок

УДВОХ...

Моя хатина. Вірніше, закапелок із сірих стін та невисокої, що ось-ось придушити може стелі... Невміру широке вікно розкриває задимлену й заковану асфальтом вулицю з неоновими лямпами і зачахлим самітнім деревцем...

Я біжу в кімнату. Від двиготу машин, від скреготу заліза, від кам'яного пилу, помішаного з цементом та ґазоліною... Я прикриваю щільно двері, притемнюю вікно й полегшено зідхаю... І падаю на ліжко.

И тоді... нарешті ми вдвох у вузькій кімнаті... Я і моя пані, моя нерозлучна супутниця-туга. Вона безшумно виринає з темного кутка, нечутно сідає біля мене, зазирає мені в вічі і своїми пухкими та свіжими долонями пестить мені душу...

І ми вдвох читаємо листа, що приблудився за тридев'ять земель до мене, аж звідти, де я колись уволю житами наблудився, босоніж набігався і на соломі в полотняній саморобній сорочці з дошкульними рубцями наспався... На крайчику коверти зберігся ще засохлий крупинистий хліб, що певно ним, гливким, смолистого кольору, заклеювали вісточку до мене...

„Хата така ж, як і в той мент, коли ти з неї пішов. Хіба трішки схилилася. А те замурзане віконечко, з якого взимку видко ковзанку, замазали гладенько. Щоб крізь нього холод на піч не добирався..."

Моя супутниця і я шугаємо думками до рідного кубельця... Обходимо кругом, на пагорбі, без тину, з єдиним осокором, хату... І входимо усередину... І горілиць лягаємо вздовж печі, ногами впираючись у стелю... І пхинькаємо, і гупаємо по стелі від досади...

— І чого це ти, Колько, ногами смалиш?! Хочеш, щоб я віником тебе звінчав. Мені недовго — звінчаю під перший сорт, — це батько.

— Ой правда, хоче наш пхинькало віника покуштувати, — мати.

— Пустіть на вулицю ковзатися, — це я.

— Ковзайся на печі. То ліпше буде. І так бухикаєш безперестанку.

І я, здається, лишився на черені лежати...

— О ні, ні, ні! — підшіптує мені супутниця. — Хіба ти вже забув? Пізніше мати вбрала тебе у свої кохти, сорочки, а шию обгорнула спідницею... Пригадуєш?

— Пригадую.

— А вбувся в батькові розлізлі шкарбани — і майнув на ковзанку!

Як затишно мені від таких спогадів. Як радісно, що в моєму закапелку лише я та моя хороша пані. Вона мені допомагає воскресити те, що призабулося, що часом, мов попелом, присипалося, притрусилося...

— Так, так — кажу у захваті, — я все пригадую. Мене одягла мати і я... я тоді підскочив і поцілував її в обличчя. Один раз, два... Ну, прямо безліч...

— Ні, ні, ти помиляєшся, — втручається супутниця — і не раз, і не два, і не безліч... Ти зовсім її не цілував. Згадай, ти надвір миттю-фуркнув — і зараз же, три кроки по снігу не вбігши, гримнувся додолу. Хоч і дошкульно по льоду лицем ковзнутися — та не заплакав. Пригадуєш, ти не заплакав. Ти зірвався хвацько і в козячому захопленні повіявся в долину... На ковзанку.

— То тоді, виходить, я матері й не подякував.

— Виходить, так. Не дякував. Ти взагалі до матері не був надто ласкавий, — ніби між іншим додала супутниця.

— А тепер би я впав на землю і ноги їй цілував.

— Запізно, — каже моя пані.

Обоє ми замовкли. І в затишку кімнати чутно, як лист у наших руках тремтить. Ми не читаємо, а п'ємо вдвох слова, що олівцем вистрибують на клаптику школярського зошита...

„Твоя шкільна товаришка, Клава, в Сибір поїхала. З якутом одружилася... І має сина..."

Прожогом я і пані вбігаємо до школи... Заскакуємо в клясу... Сідаємо за парти і очима стрижемо вбік, на задню парту.

— Клаво, — кажу, — на вулиці читав афішу... „Любов фронтовика".

— А що таке любов? — це Клава.

— Любов... Це ти і я, коли із школи рядочком ідемо.

— Дай мені яблуко, — просить вона.

— Я вже надгриз. Кусай зціленької частини.

І ось вона в Сибіру, в незнаній стороні, поміж чужим народом, вислухує, як нудно шумлять ліси, і приколисує тайгою сина. Чи згадує те яблуко і ту афішу про любов колись маленька, з густою пшеничною косою, Клава?

— Ти зовсім не називав її „маленька Клава", — втручається супутниця. — Що з пам'яттю у тебе? Ти кликав її — „Гудзик".

— Авжеж, — погоджуюсь я, — дражнив частенько ґудзиком. З очима темними й іскристими, як ранішній любисток. І біля уст родимка, мов цвяшок забито...

І знову я безмірно вдячний моїй супутниці. Вона кожну дрібничку з давнини зугарна розшукати і переді мною, мов би на килимі, розіслати.

Я відчуваю, що з панею в кімнаті жити легше. Я з нею зжився і здружився, і дружба наша тягнеться роками.

Удень я пірнаю в море гамору і руху... Її лишаю в хаті. А вечором, переступаючи поріг, її стрічаю... Вона зринає з кута, з-поміж облущеної давниною фотографії, з-поміж потрісканого хрестика та полинялої ікони, що їх я захопив колись із дому.

І ми вдвох. Як одне ціле... Вона, як часточка моя... Я її пильную, боюся її втратити, як свого ока, як крихту тіла рідного...

Читаємо вдвох...

„Ми живемо гарно. Нічого нам не треба. Якщо хочеш, пришли на празник два гребінці і пачку аспірини..."

Від злости я зім'яв листа...

Включаю радіо і відкриваю навстіж вікно між хмародери. Мою, мов скриню, комірчину шматують кострубаті згуки самбо, із вулиці вривається брязкіт чарок із бари, шарпаються повз вікно свистки машин і рявкіт поліційного авта. Мої ще тількищо сумирні стіни дрижать з переполоху.

А я підтоптую під такт рвучкої музики... Підтоптую щораз сильніше... І проганяю свою супутницю... Навіщо вона тут? Роз'ятрювати рани? Навіщо? За чим роз'ятрювати?? За гребінцем? За шкарбанами? За шматком хліба, що ним заклеюють листи і грудних дітей годують?

— Чому стоїш? — кричу супутниці. — Чому впиваєшся в лице і пазурями раниш душу? Щоб журити очі і малювати темні риси на чолі? Я не сумую за тим, що покинув! Ані ось стілечки! Ні крапельки! Чи чуєш, ані ось стілечки! Іди від мене! У темний кут іди і не виходь ніколи вечорами до мене на гутірку! Не жди мене. Мені з тобою пані, зрозумій, не по дорозі!

И вона під натиском гармидеру, що вдерся в хату, щезає.

І я вже самотою дочитую листа:

„А степ наш той самий, що був. Ідеш — а він з усіх боків із небом сходиться..."

І враз мій гнів пройшов. Я вимикаю радіо. Вікно загрюкую. И приплющую в знемозі очі... І в думці перепрошую свою пані за те, що посмів її прогнати...

Я її знову кличу. Вона мені потрібна. Без неї я порожній, без тепла, без огника. Вона ж наповнює мене... І огріває.

Як я співаю, вона приспівує і примовляє...

— Той самий степ... поля... жита... — прошіптую мов би співав, я.

— Ж и т а ... — бринить струною слово в моєї супутниці...

— Жито ж моє, жито,
Небом понакрито...
Та ти ж розрослося
До неба колоссям...

Ми разом співаємо. Ми, удвох, поміж чотирма стінами й вікном, що виходить на асфальтову вулицю і хмародери.

Ми щасливі, що ніхто не вривається до нас у хату і в наші душі.

Але... Ще хвилька... І заскакує до нас — не вітер з рензиною вулиці, не дмухіт заплісніло ї в горілці бари. Сусідка.

— Ти співаєш?

— Ага.

— Погане щось. Певно про ковбоїв.

— Про жито.

— Ходімо телевізію дивитись. Там така драма, що серце роздирає.

— Не хочу дерти серця, — відрубую недружньо я.

— А футбол програли наші, — мучить вона далі.

— Так їм і треба, — щоб відчепитись, відповідаю.

— Кому так треба?

— Футболові.

Вона мені, мов би ножі, кидає здивовані і злякані блискітки.

— Ти щось не те говориш.

— Не те.

— Ходім до товариства. Тепленька кава. І тісточка з мармелядою. З'їси, підвип'єш. Ходім, кощій безсмертний. Ти ж у кімнаті сам.

Я змовчав. Сусідка здвигнула плечима і пішла.

Ну, що їй казати? Чи зрозуміє, що я зовсім не сам... Я не один. Зі мною цього вечора гуторить моя супутниця. Вона напрочуд свіжа і пухка, і ніколи не старіє... Моя справді шановна пані... Моя хороша туга...

ТВОРИ УКРАЇНСЬКИХ МИСТЦІВ — В УКРАЇНСЬКУ ХАТУ

(Думки з нагоди паризької виставки Андрія Сологуба)

Творчу свободу, що її маємо на чужині, — наші мистці оплачують дорогою ціною. Це стосується і письменників, і образотворчих мистців, і хореографів, і всіх інших працівників справді вільної української культури. За повну творчу свободу платиться еміґрацією, відірванням від любої, найдорожчої України; платиться такими частими матеріяльними поневіряннями, платиться самотністю тощо.

Наші мистці працюють, хто де може: кожен, побіч мистецької праці, виконує іншу роботу, щоб забезпечити собі прожиток. Так само живе у Парижі і наш талановитий маляр і скульптор Андрій Сологуб, виставка творів якого відбулася тепер у Парижі на вулиці Бонапарта. Численні відвідувачі оглянули 40 картин і 6 скульптур мистця, багато дискутували біля особливо цікаво зробленого композиційно портрету „Жінка при туалеті" (сама композиція підкреслює динаміку і вітальність); чарували зір відвідувачів і численні, бездоганно виконані натюрморти, що переливаються зелено-синіми барвами... А поруч із „Кошиком з яблуками", трохи „сезанівським" „Зимовим пейзажем", чудовим образом „Грушки" та ін., — шість скульптур, що справді ваблять око. Тут принагідно нагадаємо, що А. Сологуб закінчив клясу скульптури в паризькій Академії Мистецтв (і що це взагалі у всій історії Боз-Ар лише другий українець, що цю школу закінчив). Скільки в ці твори вкладено не лише таланту, а й праці!

Нещодавно в Ню Йорку українці й чужинецькі відвідувачі милували зір і душу творами нашого европейської слави мистця пензля Олекси Грищенка — маляра і письменника, який зачарував читачів чудовою „Україною моїх блакитних днів". На цій виставці картин не можна було набувати. Та коли б і можна — далеко не кожен зміг би придбати котрийсь із образів, що справді коштують дуже багато.

Під час кількох відвідин Торонта з найбільшою естетичною приємністю ми оглядали картини нашого маляра наймолодшого покоління — Петра Сидоренка. І запитували самі себе: чому ці чудові речі, що радують душу, стоять збоку від людського шляху, чому вони не йдуть в українську хату, чому не виконують своєї шляхетної функції ущасливлювати і ушляхетнювати людину в цьому трудному і часто сірому житті?

І ось, шукаючи шляху для розв'язки проблеми — як донести твори українських мистців до кожного, навіть того, хто матеріяльно далеко не в стані заплатити за образ кілька десятків долярів, — ми прийшли до думки, з якою й ділимося із шановними читачами. Наша пропозиція стосується, звичайно, в першу чергу творів мистців молодшого покоління, бо ж картини, наприклад, славетного майстра О. Грищенка закуповують не лише українці, а й чужинецькі музеї чи приватні збірники відразу по їх з'яві. Пропонована ж думка така:

Варто було б всюди, де лише є бодай сто українських родин, провести низку (і від часу до часу робити це постійно) КАРТИННИХ ЛЬОТЕРІЙ. Квиток на таку льотерію мав би коштувати один чи два доляри, що дало б при кількості 50 учасників від 50

Малярі Олекса Грищенко і Михайло Мороз під час виставки Грищенка в Ню Йорку

до 100 долярів і повністю б оплатило картину відповідної ціни. Такі льотерії можна було б організувати чи спеціяльними комітетами, чи при Церквах, школах, клюбах, і тоді мистці напевно змогли б якийсь відсоток з прибутку передати і на громадські потреби.

Ми певні, що таким шляхом у багатьох українських домах на чужині, яким годі придбати дорогу картину, з'явилися б прекрасні образи, чудові картини наших майстрів, і українська хата набрала б вигляду не лише заможної, але й ще більш культурної та української.

Без ініціятиви, без нових кроків уперед занидіє у цьому пришвидшеному світі не лише українське, а й усяке інше життя.

Леонід Полтава

ПІД ТАРАСОВОЮ ГОРОЮ...

(Закінчення зі стор. 3-ої)

вибухнуло. То рвалися ручні гранати. А потім нічну тишину прорізали кулеметні черги, що прокотились полем і десь над Дніпром уляглись...

— Це там! — сказав хтось тихо.

Час минав. Уже надходив світанок, коли з туману вирнули постаті. Ішли швидко, тяжко дихаючи. У декого біліли свіжі перев'язки, кількох несли на руках. Як минали командний пункт, одна постать відокремилась від решти і підійшла до полковника з рапортом: — „Наказ виконано... Німців з гори знято."

Полковник дивиться на спітніле, замазане чорноземом обличчя і пізнає в ньому сержанта з чоти батерійських розвідчиків...

— Де капітан Дорош?

Сержант, схиливши голову, вже тихо продовжує:

— Лишився вмирати там... Хотіли забрати, але наказав лишити його під горою... і житі...

Полковник мовчки повернув голову в поле, туди, де в ранішньому тумані, що плив хвилями від Дніпра, виростала зелена гора. Її ще не було добре видно, але він знав, що як прийде над мальовничою Канівщиною соняччий ранок його зустріне, непошкоджена війною, висока могила з пам'ятником великого пророка.

— Добре закінчив свого життя капітан Дорош... Вічна йому слава... — тихо сказав полковник і схилився над мапою...

КНИГА ВЕЛИКОЇ ВАРТОСТИ

УКРАЇНСЬКА ГАЛИЦЬКА АРМІЯ. У 40-річчя її участи у визвольних змаганнях. Матеріяли до історії. Видав хорунжий УСС Дмитро Микитюк. Вінніпеґ, 1958. Сторін 674, 305 фотознимок. Ціна 10 долярів.

Ми назвали цей монументальний збірник книгою великої вартости не тільки тому, що це обширний документальний матеріял, який у наших обставинах міг би розгубитися на безмірну шкоду нашій історії, але й тому, що в тих самих обставинах видання такої великої і коштовної книги є просто дивом. Бо де ж тепер знайти видавця на таке видання, в яке треба вложити біля восьми тисяч долярів?

На щастя, такий видавець знайшовся в особі хорунжого УСС Дмитра Микитюка, який, зі щирого патріотизму і любови до своєї Армії, рішив посвятити свою довголітню тяжку працю, властиво наслідки своєї надзвичайної ощадности, на справу збереження для нащадків матеріялів нашої визвольної боротьби, в даному випадку матеріялів про лицарську Українську Галицьку Армію.

Лише в майбутньому, не тепер, українські покоління збагнуть і оцінять всю велич і моральну красу того надзвичайного явища в історії українського народу, яким був витвір і бойові акції хороброї Галицької Армії. В наших сірих буднях, на тлі пережитих національних втрат, ми ще не можемо дати собі звіту.

Галицька Армія є одним із блискучих доказів національної живучости і динаміки нашого національного свідомого почуття, як разом і нашої здібности до суверенного державного життя. Тому історія Галицької Армії буде дорогоцінним національним скарбом будучих поколінь. Її колись напишуть, а ця джерельна книга дасть можливість історикам повніше і легше ту історію написати.

Ми ставимо своїм завданням познайомити читачів зі змістом цього, так щасливо народженого монументального збірника. Заохочені і запрошені п. Дм. Микитюком, написали цю цінну працю її учасники й старшини та підхорунжі УГА — 38 авторів, серед яких є такі авторитети, як шеф генерального штабу Начальної Команди УГА ген Віктор Курманович, сотник Ганс Кох і ін. Писали вони з великою любов'ю, а часом і сердечним болем, даючи безцінний матеріял для майбутнього історика.

Серед чисельних авторів зустрічаємо такі відомі прізвища як В. Мудрий, сот. В Бемко, інж. В. Рижевський, сот. Р. Білинський, пані Мілена Рудницька, сот. М. Хробак, пор. УСС Ю. Буцманюк, чет. Ів. Вислоцький, інж. В. Татомир, д-р М. Терлецький, пор. М. Брилинський і ін.

Поміж 15 співавторами є такі бойові і фронтові старшини, як команданти бриґад та груп — сот. П. Петрик, сот. Ів. Молящий, начальники бриґадних штабів сот. Ф. Запутович і сот. М. Луцький, команданти полків і куренів як сот. П. Газдайка, сот. П. Іванів, сот. Ів. Чайка, сот. П. Бакович і ін.

Цю монументальну і джерельну книгу зредаґували члени редакційної колеґії під проводом начального редактора д-р Мирона Дольницького і сот. Осипа Левицького. Книга багато ілюстрована 305-ма світлинами і 8 мапами. Поділена на 70 розділів в таких головних секціях: 1) Передісторія великої акції, 2) Організація Армії, 3) Роди зброї, 4) Організація запілля, 5) Бойові акції і 6) Заключення.

В другій частині „Організація Армії", на тлі інших добре опрацьованих статтей чітко вирізняються оригінальністю та історичною вартістю стаття д-ра Матвія Стахова „Бої групи Крукеничі", бо вона найповніше висвітлює події на фронті III-го корпусу в часі весняної польської офензиви, друга стаття проф. сот. Ганса Коха „Військовий провід УГА" дає критичний і доповнюючий матеріял відносно персонального складу Начальної Команди УГА і є цінна своїм списком старшин-німців при УГА та їх короткими життєписами.

В третій частині „Роди зброї" маємо дуже солідну розвідку про піхоту проф. Л. Шанковського, далі джерельну працю про хоробру артилерію УГА, яку опрацювали кол. команданти гарматних полків як сот. Ст. Мацькевич, сот. Р. Фріш, пор. Р. Олексій, сот. В. Бабій, сот. д-р Галан і сот. Я. Курилюк та команданти батерій чет. Ос. Мельникович і чет. М. О. Тишовницький, а вкінці вичерпну статтю про летунство сот. Ів. Фостаковського. Цікава в цьому розділі розвідка Дм. Микитюка „Жидівський курінь", написана на основі спогадів команданта сотні цього куреня, пор. Нухмана Г-ра.

В наступній частині „Запільні формації" знаходимо вичерпний огляд медичної служби із списком лікарів і санітарного персоналу УГА. Тут видавець, при допомозі живучих ще кол. капелянів УГА, як, наприклад, о. мітрата В. Лаби і о. Ів. Лебедовича, постарався відтворити список польових духовників УГА числом 80, з яких 38 осіб померло за Збручем, в жахливім „Чотирикутнику Смерти", від тифу. На пильну увагу заслуговує теж стаття пані Мілени Рудницької із списком жінок, які служили в УГА.

Слабо вийшла наступна частина „Організація запілля", передусім розділ п. з. „Армійський вишкіл" і „Старшинські школи піхоти". Цей розділ треба б конечно доповнити працями живучих ще старшин, бо пізніше буде запізно.

Наступна частина „Бойові дії УГА" — це той найважніший розділ збірника, що його в першу чергу пильно будуть студіювати майбутні історики, бо цей розділ відзначається цінними працями таких бойових кол. старшин УГА, як М. Заклинський, В. Калина, д-р М. Дольницький, Ос. Станімір, Ос. Левицький і ін.

Останній розділ розповідає про табори полонених та інтернованих, про інвалідів в УГА та опіку над ними, організаційні схеми піхотних частин. Далі вміщено тут 30 копій наказів, повідомлень і офіційних документів. Подано теж життєписи 18 булавних старшин УГА, матеріяли для чого були вишукані в архівах австрійського міністерства війни у Відні, отаманом УГА, сл. п. Е. Клюном. При кінці подано 157 життєписів авторів, співавторів і інших членів славної і лицарської УГА.

Зрозуміло, що книга, ця спільна трирічна праця, має свої технічні і редакторські нерівності та недоліки, але вони ніщо в порівнянні з цінним і великим вкладом у наші історичні пам'ятки нових часів.

Хто читатиме цю книгу, той переживатиме героїчні і трагічні дії славної в історії України її Галицької Армії, спавола духа і геройзму нової України, і серце читача буде наповнятися пошаною і пієтизмом до Неї та національною гордістю за лицарство українське. А кожний кол. воїн УГА матиме цю монументальну книгу як справжні святощі у своїй бібліотеці та як заповіт своїм потомкам.

Книга робить гарне й імпозантне враження, друкована на гарному папері, має великий друк і чіткі, ясні кліші. Обкладинка мистця Е. Козака. Ціна 10 долярів.

М. І. Мандрика

НОВИЙ ТВІР ВАСИЛЯ БАРКИ

Василь Барка, автор збірок поезій „Апостоли" і „Білий світ" та роману „Рай", приготовив до друку свій новий великий твір п. н. „Океан", перша частина якого була вже надрукована мин. року разом з перекладом на німецьку мову п. н. „Троядний роман".

„Океан" — поема почасти символічна; в ній стани моря введено в ліричний світ — як стани душевного життя людини, і їхні елементи наділено символами з філософським значенням.

Тому всі метафори цієї поеми становлять разом ніби одну гігантську метафору: перенесення явищ душевного життя — в круг безперервно змінливого життя моря.

Це — поема, що становить дзеркало перемінних відносин між двома душами.

Історія любови, в рямках природи: океан з горами на берегах, квітами, гаями, потоками, грозами, світанками, зоряними і місячними ночами, і так — весь час, в безперервній зміні природи від осени до весни.

В основі описів — враження від американської природи (тільки початок написаний в Европі в 1949 році, а більша частина — вже тут; закінчена книга в 1954 р.).

В ній охоплено круг тем: від інтимної лірики — через лірику природи — громадську — філософську — етичну, якщо можна так сказати, — і до релігійної лірики в завершенні.

Початок твору — „Заспів"; кінець його — „Відспів".

Новиною для психології творчости тут було вироблення способів для цілковито інтуїтивного знаходження незчисленних метафор, що віддають зміст і характер явищ. Але цей фантасничний елемент поеми треба було зрівноважити найвірнішими реальними враженнями.

З цією метою, — як оповідає нам автор — він їздив, при створенні майже кожного розділу поеми, — на океан.

Таких поїздок зроблено 400 за час праці над поемою. Відбував В. Барка ці поїздки у всяку погоду, навіть в найгірші морози і заметілі, по коліна в снігу, ідучи з пів кілометра до берега, лісистими місцевостями.

3 роки, працюючи в шпиталі, після робочого дня, відправлявся він собвесм за місто; в вагоні спав 20 хвилин, а потім уже біля моря ще працював 3 або 4 години, до ночі.

І ось так сталося, що найвільніша фантастика образного виразу — вже над звичайною логікою речей, — з'єдналася з найпильнішими „реалістичними" спостереженнями над морем і знаходженням особливого ритму моря і його особливої „мелодії" в кожному випадку різної — для окремих віршів.

Крім того, автор безупинно шукав зовсім нової сфери поетичного вислову.

Але в чім вона, який її секрет, — про це зможуть судити самі читачі.

Перша частина поеми, під назвою „Trojanden-Roman" вийшла в перекладі на німецьку мову, з паралельним українським текстом.

Переклад Елізабет Коттмаєр, відомої німецької поетки, виконаний так добре, що він дуже вірно віддає найприкметніші особливості в поетиці оригіналу. Крім того, перекладачка подала докладні коментарі до поетики, так що німецький читач був цілком підготовлений до сприйняття твору.

В німецьких рецензіях — журнальних і часописних, — а також і в листах від читачів, здебільшого від людей мистецької еліти в сучасній Німеччині, — твір дістав, без вийнятку, дуже високу оцінку. Ось що писав про „Trojanden-Roman" один з найбільших у Німеччині знавців Шекспіра і модерної поезії, д-р Фрідріх Гоффман:

"Das Buch von Vassyl Barka hat sich mir nur sehr langsam eröffnet; denn diese Gedichte, in denen sich äusserste Verfeinerung von Assoziationen und Klängen mit einem Bilderkatarakt (водоспад картин) verbindet der—weder dem Verstand noch der Anschaung unmittelbar zugänglich — die Seele in einem Wirbel von Empfindungen reisst, erschlossen mir eine neue Welt der dichterischen Aussage..."

Карл Кролов, один з провідних поетів Німеччини, так означив „Trojanden-Roman":

"Es sind Gebilde von eindringlichster Schönheit von Wort und Gedanken..."

Одна з німецьких газет, які рецензували книжку, відзначила її, як „нову дорогоцінність" в сучасній поезії.

Книжка „Океан" вийде в мистецькому оформленні Я. Гніздовського. Видання може служити, як подарункове — для читачів приклонників нової поезії.

Склалося так, що твір, принаймні однією частиною, побачив світ у німецькому видавництві д-ра Кесслера, в Мангаймі, і тепер продається в найбільших книжкових аґенціях на Заході, вже в подвійній ціні супроти початкової. Отже, пора творові побачити світ і в українському оригіналі.

Видання нового твору Василя Барки повинні підтримати всі, хто сприяє розвиткові українського письменства, яке, особливо ж поезія, є найглибшим висловом нашої національної духовости.

бкр.

Вол. Дорошенко

НОВІ ЗОШИТИ ЕУ

Свого часу я зреферував був у „Свободі" п'ять перших зошитів гаслової частини Енциклопедії Українознавства, що становлять 1-ий том цієї частини (від Абаза до Голов'янка).

З того часу появилися вже чотири дальші зошити (6-9, від Голинський до Закарпаття), що ввійдуть до 2-го тому.

Вони, як і обговорені давніше, мають ті самі прикмети: відзначаються тією самою рясното фактичного й ілюстраційного матеріялу, що є просто незвичайним явищем у виданні, яке виходить поза Україною, де бракує багато джерел, потрібних для такого твору. Аж дивно, що закордоном, в умовах, несприятливих для українознавчої праці, Редакція все ж таки потрапила зібрати так багато того й іншого матеріялу.

І цілком природним є пропущення деяких фактів та ілюстрацій, що їх закордоном годі було знайти. За це Редакцію винуватити аж ніяк не приходиться, а треба лише їй дякувати, що вона в дуже несприятливих для свого твору умовах продовжує його з непослабною енерґією.

Українське громадянство повинно допомогти їй довести видання до кінця. Не повинно бути інтеліґентної української родини й товариства, де б не було Енциклопедії Українознавства.

Поява ЕУ на еміґрації — це подія не тільки великої культурної ваги, але й великого політичного значення, як дуже болючий удар по червоному окупантові, що придушує вільний розвиток нашої культури й письменства на Батьківщині.

І коли я нижче зазначаю деякі огріхи у згаданих вище випусках ЕУ, то не в суд і не в осуждення, а на те, щоб Редакція взяла їх під увагу в спростуваннях чи в додатках у прикінцевому зошиті, не кажу вже про друге видання твору, чого їй від серця, мабуть, усі ми побажаємо.

Переходячи до розгляду нових зшитків, зазначу, що в 6-му пропущено такі гасла: Гомолинський С. — книгар і видавець українських книжок у Києві у 80-их роках (видав, між іншим, Шевченкову поему „Невольник" у 1886-му році); Горницький Євген — перекладач Шіллера й Ґете на українську мову і Гош Клявдія, артистка українського театру, дружина Івана; Гришко Василь — журналіст, одноіменник історика; Громека — співробітник „Основи", автор розвідки про Київську Козаччину 1855 р., не згаданої в ЕУ (т. II, ст. 482) в літературі цього руху, — оскільки пам'ятаю, сідлецький губернатор; Громницький Сидір — книгар і видавець у Львові, помер у Филаделфії в 1957 році; Гупало Кость, автор відомої п'єси „Тріюмф прокуратора Дальського", що йшла на сценах українських театрів у Галичині за німецької окупації, розстріляний у Кисті ґестапом. Нема портретів таких осіб: Гомзин Борис, Гоцій Михайло, Гриненко Іван, Гришко Василь (історик), хоч їх легко можна було роздобути.

Годилося б додати при гаслах: Горбаль Кость, що саме він вивів Федьковича в українську літературу; Горієнко К., що був автором першої конституції української держави („Війська Запорожського"); і Ґражданка — була винайдена друкарями Києво-печерської Лаври ще перед заведенням її Петром I-им, зразки її були в варшавському музеї, але загинули під час польського повстання проти німців; Громадський Голос — видавав у 1919 р. К. Трильовський, але цього річника Радикальна партія не признала за своє видання. Гасло о. Голинський П. помилково стоїть не на своєму місці (на стор. 405 замість на 393).

В зошиті 7-му не подано портретів Ґужковського Казимира, Дикарева Митрофана, Доленка Володимира, хоч їх теж легко можна було добути. Дармопрай — властиво є Дармограй; Динника названо чомусь змосковська Динніком, а полтавський адвокат, видавець „Рідного Краю" фіґурує як Дмитріїв зам. Дмитріїв. При Я. Демченкові й М. Де Пуле слід було зазначити, що вони з українофілів перекинулися в об'єдинительний табір і поборювали український національний рух.

У 8-му зошиті треба було зазначити, що д-р Р. Домбчевський загинув, замордований большевиками; що Дорошенки Василь і Петро — рідні брати Івана, батька Дмитра; Драгоманова Оксана, співробітничала у „Волі" Пісячевського, а не у „Нашій Волі", як помилково зазначено; при Юрію Дрогобичу, чи Дрогобицькому не зазначено його правдивого прізвища — Котермак, про що редакція могла довідатися з цінної розвідки Ганни Чикаленко-Келлер, присвяченій цьому нашому вченому XV ст., вміщеній у 1-му випуску „Українських Бібліологічних Вістей" УВАН (Авґсбург, 1948). З цієї розвідки редакція довідалася б також, що друкованого „Прогностика" Котермака є два, а не один примірник. Саме п. Чикаленко-Келлер віднайшла в бібліотеці Тюбінґенського університету, де працювала, дуже добре збережений примірник згаданого твору.

При згадці про Д. Сіромаху (стор. 621) слід було подати його правдиве прізвище — Лаврентіїв, а при згадках про першу українську енциклопедію — УЗЕ й чеську Отта треба було зазначити роки їх появи, як це зроблено при інших енциклопедіях. А коли вже згадується Ст. Грабський, то годилося б згадати й другого подібного нашого „приятеля" — Ст. Ґломбінського.

Крім Геровського Юрія, мовознавця, треба було згадати й про другого Геровського, відомого москвофільського діяча на Буковині, що особливо дався в знаки українцям за російської окупації Західньої України в 1914-15 рр.

Не подано в цьому зошиті портретів Марійки з Бачинських Донцової, безперечно більше заслуженої діячки, ніж інші діячки, що їх портрети поміщено в ЕУ. Немає й портрету артиста-маляра В. Дядинюка.

Ім'я єпископа Саварина слід писати Нил, а не Ніль, а прізвище Д'яконенка дати з апострофом, бо ж воно походить від дякон, а не дяк, і є скороченням Дияконенко.

В 9-му зошиті не згадано двох євангельських часописів — „Євангелист", що виходить у Торонті від 1957 р., й „Євангельська Зірка" (в Буенос Айресі від 1951 р.). При Славинецький Єпифаній (в ЕУ — чомусь змосковська Єпіфаній, хоч, напр., єпископ написано правильно — помянено, що він був першим науковим українським бібліографом — йому належить „Оглавленіє книг, кто їх сложил" (коло 1696 року), яке деякі російські автори безпідставно, як це виказав Іван Франко, приписують учневі Славинецького — москалеві Медведєву. До речі слід було це гасло дати таки на належному йому місці, а від Єпифаній дати відсилач до Славинецький.

При гаслі Жигадло Іван, очевидно, помилково пропущено, що він був автором першого на Наддніпрянщині українсько-російського правничого словника, який був тоді дуже на часі з огляду на українізацію судівництва. Дівоче прізвище Анни Жук не московське Нєдєлко, а таки українське Неділко, до речі, не згадано, що вона була за Австрії бібліотекаркою Т-ва „Просвіта" у Львові. При гаслі Микола Забілло не подані дати, сам він себе чомусь зве змосковська Забєлло, хоч очевидно походить з українських Забіл. При Заїкин В. не згадано, що він зник без сліду по арештуванні його НКВД у Львові в 1940 році.

В цьому зошиті не знаходимо портретів Євтимовича В., Славинецького Єпифанія, Єремієва Мих., патріярха Єремії, Жемчужнікова Лева, та інших, що їх не важко було б знайти по відповідних виданнях, або в когось на еміґрації.

Кінчаючи, зазначу ще один недолік, чи краще — переділ: перевантаження словникової частини довгими статтями, особливо географічного характеру. „Своя рука — владика", адже ж головний редактор географ. Хоч, кажуть, від прибутку голова не болить, проте задовгі стат-

(Закінчення на стор. 5-ій)

ГУМОРЕСКИ СТЕПАНА ВУСАТОГО

На гумористику в останньому часі, як на наші умовини, вродило у нас не зле. Виступили з своїми новими книжками наші передовики-гумористи Іван Керницький і Микола Понеділок, а оце приєднався до них і Степан Вусатий. Очевидно, коньюнктура на видавничому відтинку створилась така, що й ця книжка вийшла не в ЗДА, а в Арґентині, де енерґійний Юліян Середяк поступово монополізує видавничу справу. Проте, чи багатіють наші письменники на своїх творах? Мабуть, ні, бо про свої гонорари вони скромно, але вперто мовчать...

Степан Вусатий рекомендацій не потребує. Це — письменник, сказати б, уже середньої ґенерації, ще „старокрайовий", з солідним баґажем. У його літературному доробку багато розкиданих по журналах і часописах публіцистичних статтей, статтей на виховні теми, гуморесок, фейлетонів. Спеціяльне заінтересовання має він до Лемківщини, і ревно працює на наших лемків, примусово виселених наприкінці останньої війни з рідних земель до корінної Польщі.

Але „Еміґрація в поході",* здається, перша книжка Степана Вусатого. То вже така доля наших письменників: можна написати тисячу оповідань — і все ще до числа признаних письменників не належати, бо „солідність" письменника визначається у нас лише кількістю видрукуваних томів його творів.

Степан Вусатий — гуморист і сатирик. Мабуть, більше сатирик. А Степан Женецький — публіцист і суспільно-громадський діяч. Але це — одно у двох постатях. І мабуть саме тому в гуморесках Степана Вусатого зовсім немає ліричних пейзажів, особистих мотивів, сміху задля сміху, а всі вони міцно насначені актуальним змістом. Він — „бичуючий" гуморист-сатирик, і тому кожна його гумореска цілеспрямована, злободенна, має своє конкретне призначення.

Для творів Степана Вусатого прикметне ще й те, що майже відсутній в них гумор ситуації — їх не можна читати й переповідати, як анекдоти. І мабуть з цієї причини вже через яких десять-п'ятнадцять років — хоч у наших умовинах це дуже довгий час — вони залишаться в нашій літературі як гумор „тих днів", смішних і трагічних, нудних і напружених. Очевидно, автор здає собі з цього справу і письменницьку працю виконує як громадський обов'язок, розуміючи її виховне значення для не одного з сучасників.

Ґалерія малих і зовсім маленьких „героїв", що сновигають і метушаться по сторінках книжки Степана Вусатого, дуже широка й різнолика. Тут зустрічаємо багатьох знайомих ще з таборової доби, — пихатих і зарозумілих суперпатріотів, ентузіястів беззмістовних дискусій, невмирущих спритярів, що де не кинеш, там вродяться, „високих політиків", що „куди не піди, де не сядь — всюди політикують". Їх там у книжці Вусатого повним-повнісінько.

„Еміґрація в поході" — це ніби календар подій у житті отого племени ДіПі, що, перейшовши скитальчі табори, розплилося по широкому світі, переселилося до Америки, і тут, на нових місцях, у значній своїй частині кріпко осіло, понакупило „гавзів", пообкладалось телевізорами та холодильнями і, як у неприступних фортецях, пересиджує новітню добу лихоліття. В цій книжці знайде читач у добродушно-незлобливій, але таки дошкульній формі представлені УНРаду і КЦАБ, знайде всі наші політичні партії („А партій, знаєш ти, голубчику, скільки у нас? Їх стільки натворили, що їм ніхто числа не знає"), знайде все, чим славна наша численна еміґрація.

Степан Вусатий позазирав своїм цікавим оком в усі закапелки життя нашої громади, повитягав усе, що муляє, допікає, пищить, ремствує, просторікує — і все це порозвішував у своїй книжці, як мдбайлива господиня виправу білизну: от дивіться, мовляв, громадяни, як воно виглядає! І тому своє окреме місце мають у його книжці не тільки такі важливі й пекучі справи, як, наприклад, політична консолідація чи наша еміґрантська солідарність, а навіть такі „несмішні" об'єкти, як національний даток до УНФонду чи порозуміння з поляками. В усіх цих справах добродушність автора відходить у куток, а натомість виступає гострий часом сарказм.

На жаль, останнім часом у часописах Степана Вусатого не бачимо. Чи не є це „знак часу", чи може він уважає, що є діла важливіші, як писання політичних гуморесок? Але ж дошкульний сміх, як відомо, дуже ефектна зброя, і занедбувати цієї зброї не слід. Сподіваємось, що Степан Вусатий здає собі з цього справу.

В. Д-ко

* Степан Вусатий, Еміґрація в поході, гуморески, в-во Юліяна Середяка, Буенос Айрес, 1958, стор. 190.

БІБЛІОГРАФІЯ

ПОЕЗІЇ

● **Євген Маланюк.** Остання весна. Поезії. Видання „Вісника", Ню Йорк, 1959, ст. 104.

● **Юрій Федорович** (Чорний Джек). На високих шпальях. Етюди. Мюнхен, 1958, ст. 36.

● **Микола Щербак.** Багаття. Лірика. Видання ООЧСУ. Ню Йорк, 1959, ст. 64.

● **Петро Карпенко - Криниця.** Повернення друга. (Поема). Мюнхен, 1958, ст. 52. Обкладинка роботи мистця Петра Сидоренка.

● **Джон Кітс.** Вибрані поезії. вступна стаття й переклади Яра Славутича. Українська Видавнича Спілка, Лондон, 1958, ст. 52.

● **Лев Т. Орлигора.** Люблю. Лірика. 1958, Канада, ст. 24. Обкладинка роботи В. Ніновського.

ДРАМИ

● **Л. Старицька-Черняхівська.** Іван Мазепа. Драма на 5 дій і 9 одмін. Друге видання. Накладом ООЧСУ і Української Книгарні „Говерля", Ню Йорк, 1959, ст. 152.

ПОВІСТІ Й ОПОВІДАННЯ

● **Леся Храплива.** Вітер з України. Оповідання та казки для дітей. Українське Видавництво, Мюнхен, 1958, ст. 144. Обкладинка роботи артиста-маляра Северина Борачка.

● **Степан Вусатий.** Еміґрація в поході. Гуморески. Видавництво Юліяна Середяка, Буенос Айрес, ст. 192. Обкладинка роботи Бориса Крюкова.

● **Борис Пастернак.** Доктор Живаго. Анн Арбор, Миш., 1959, ст. 568.

РЕЛІГІЯ

● **Книги Юдити.** Святе Письмо (Старий Завіт). Переклав з грецького о. д-р Володимир Дзьоба, Рим — Манчестер, Торонто — Мюнхен, 1945 — 1957, ст. 50.

● **Рут Товит, Пісня Пісень.** Три книги св. Письма Старого Завіту. Переклав о. д-р Володимир Дзьоба. Мюнхен, 1957, ст. 62.

● **о. А. Пекар, ЧСВВ.** Відродження водою і духом святим. (Св. Тайна Хрещення). Слово Доброго Пастиря. Видавництво оо. Василіян у ЗДА. Рік X. Книжечка 104. Ню Йорк, 1958, ст. 64. Обкладинка роботи Миколи Бутовича.

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

● **Д-р Василь Луців.** Педагогічна праця Тараса Шевченка. Об'єднання Українських Педагогів у Канаді. Торонто, 1959, ст. 48.

● **Д-р Василь Луців.** Педагогічна праця д-ра Івана Франка. Об'єднання Українських Педагогів у Канаді. Торонто, 1956, ст. 40.

ІСТОРІЯ

● **Українська Галицька Армія.** У 40-річчя її участи у визвольних змаганнях. (Матеріяли до історії). Видав хорунжий УСС Дмитро Микитюк. Вінніпеґ, Канада, 1958, ст. 676. Обгортка мистця Е. Козака.

● **А. Яковлів.** Паризька трагедія. 25-го травня 1926 року. (До процесу Шварцбарта). Видання Комітету оборони пам'яті С. Петлюри та Комітету будови УАПЦ храму св. Симона в Парижі. Париж, 1958, ст. 40.

● **Евген Яворівський.** Вождь 100,000-ної армії. Пам'яті начального вождя Української Галицької Армії генерала-четаря Мирона Тарнавського. З приводу 20-річчя смерти. Вінніпеґ, 1958, ст. 136. Клюб Приятелів Української Книжки, ч. 32.

● **Український Вільний Університет.** Короткий огляд. Мюнхен, 1958, ст. 24 + 8 сторінок ілюстрацій.

● **Д-р Степан Божик.** Українська католицька парохія в Кракові і церква св. Норберта в Кракові. Українське Науково-Освітнє Товариство в Бельгії. Лювен, 1959. Ст. 24.

СПОГАДИ

● **А. Княжинський.** На дні СССР. Видання ООЧСУ. Ню Йорк, 1959, ст. 230. Літературна редакція В. Давиденка, обкладинка М. Бутовича.

● **Борис Мартос.** Оскілко й Болбочан. (Спогади). Видавництво д-р Петро Белей — Мюнхен, 1958, ст. 64.

● **Степан Самійленко.** Дні слави. Спогади. Українська Вільна Академія Наук у ЗДА. Ню Йорк, 1958, ст. 164. Обкладинка — П. Колодний.

● **Яр. Рудницький.** З подорожі до Скандинавії 1957. Вінніпеґ, 1958, ст. 136. Клюб Приятелів Української Книжки, ч. 31.

● **о. С. Федуняк, ЧСВВ.** Через Кападокію і Понт. (Спогади із подорожі), Рим, 1957, ст. 82.

ПОЛІТИКА І ПУБЛІЦИСТИКА

● **Микола Шлемкевич.** Верхи життя і творчости. Промови-доповіді. Видавництво „Ключі". Життя і Мислі. Книжка п'ята. Ню Йорк, Торонто, 1958 р. ст. 160. Обкладинка С. Гординського.

● **Юрій Артюшенко.** На марґінесі книжки Юрія Смолича „З народом чи проти народу?". Шікаґо, 1958, ст. 48.

● **Василь І. Гришко.** Хто з ким і проти кого? Відкритий лист — відповідь Юрію Смоличу. Видання Українського Інформаційного Бюра. Новий Ульм, 1958, ст. 42.

ЕТНОГРАФІЯ

● **Проф. С. Килимник.** Український рік у народніх звичаях в історичному освітленні. Том IV. Літній цикль. Праці Інституту Дослідів Волині. Ч. 4. Вінніпеґ, 1957, ст. 180.

МОВОЗНАВСТВО

● **Дмитро Кислиця.** Граматика української мови. Частина I. Фонетика і морфологія. Видавництво „Нові Дні", Торонто, 1958, ст. 132.

З'ЇЗД РОГАТИНЦІВ

По успіхах львовян з їхнім 700-літтям та з'їздах бережанців, тернопільців, перемишляків і др. заворушилися і рогатинці в ЗДА і Канаді й постановили з'їхатися й разом провести два дні і при присмній зустрічі не тільки пригадати разом пережитий час, але застановитися, як зібрати і зберігти матеріяли про колишнє зразкове громадянське життя історичного Рогатина та одного з кращих повітів, бо на рідних землях все затратилося в воєнних потрясеннях або пляново зруйноване жорстоким ворогом. Роки минають — і ми все далі й далі відходимо нашою пам'яттю від того, що ділося в нас, де ми були безпосередніми учасниками життя і важних подій, в формуванні й веденні боротьби з окупантами.

Нашим обов'язком є все те, чого ми були свідками, передати майбутнім поколінням, бо з насвітлень життя окремих околиць, майбутній історик вповні оформить все те, що ділося й творилося на українських землях в тій важній добі. Заплянований з'їзд, згідно з рішенням першого З'їзду Матуристів рогатинської гімназії, що відбувся в Рогатині в 1934 році, присвячений 50-літтю основанню тої гімназії, яка виховала українській суспільності багатьох відомих громадян, в тому і провідних діячів.

По порозумінні з більшими осередками скупчення рогатинців, в місяці січні ц. р. в Ню Йорку оформився Діловий Комітет З'їзду в такім складі: голова — Іван Поритко; заст. гол. — Роман Крупка, інж. Віктор Вакуловський, мгр. Оля Павлів-Калина; секретарі — Володимир Мелько і Олександер Білан; скарбники — Лев Чубатий і Ярослав Пастушенко та орг. референти — д-р Василь Вишиваний і мгр. Роман Бабюк. Діловий Комітет уставив реченець З'їзду Рогатинців на суботу і неділю 16- і 17-го травня ц. р. в Ню Йорку, на що зарезервовано всі залі в УНДомі.

Почесний Патронат З'їзду очолять ВПоважані д-р Семен Демидчук, один з живущих основників гімназії та професори в перших роках існування гімназії д-р Никифор Гірняк, Олег Калитовський, Гнат Мартинець і Микола Угрин-Безгрішний. До організації З'їзду в окремих містах на відпоручників Ділового Комітету запрошено таких рогатинців д-р Остап Степанович Котик, Вашингтон, Стефан Скробач, Шикаго, Мирон Соловій, Балтимор, Василь Мацук, Берлін, дир. Іван Білоус і Богдан Кукрик, Дітройт, проф. Іван Вербляний, Елизабет, інж. Микола Ромах, Кемден, д-р Михайло Гой і Микола Дронь, Нюарк, Ярослав Кіржецький, Трентон, о. радн. Володимир Андрушків, Бруклин, о. радн. Михайло Кравчук, Боффало, Володимир Гавриляк і Михайло Лялька, Рочестер, пані Володимира Смик, Сиракюз, проф. Іван Василик, Ютика, о. монс. Дмитро Гресько, Клівленд, о. Тома Бариляк, Аллентавн, інж. Стефан Хариш і інж. Александер Білик, Филаделфія, ред. Василь Верган, Скрентон та з Канади: Петро Войчишин, Оттава, дир. Іван Тиктор, Вінніпеґ, мгр. З. Горячий і Е. Пилат, Монтреаль, дир. Петро Бігус, о. Хабурський та Богдан Бігус, Торонто.

В рямцях З'їзду Рогатинців відбудуться окремі зустрічі кол. гімназистів всіх кляс, каталоги деяких кляс є в ЗДА і будуть відчитані. Теж будуть окремі зустрічі громадських, освітньо - культурних та кооперативних діячів і всіх діяльних громадян повіту.

Заповіджений З'їзд вже викликав серед рогатинців велике зацікавлення, тому треба сподіватися чисельної участи в з'їзді. (Оп)

Тіто називає інші комуністичні країни „воєнними нацькувачами"

Београд. — Югославський диктатор маршал Тіто, вернувшись з подорожі до 8-х країн південної Азії, Океанії і Середнього Сходу, виголосив у минулу п'ятницю і суботу дві промови — одну в Скопліє в Македонії, під час подорожі потягом з Атен до Београду, та другу вже після приїзду до столиці Югославії. В обох тих промовах, що їх слухали десятки тисяч народу, Тіто гостро атакував Москву й інші сателітні комуністичні держави за їх протиюгославську кампанію, ведену під час його згаданого подорожування та з приводу тієї подорожі. Тіто сердився, що тоді, коли він,мовляв, представляв чужим державам, що їх відвідував, „соціялістичний" погляд на міжнародну ситуацію, Москва і її сателіти очорнювали його і представляли, як зрадника соціялістичного табору. За іменем Тіто атакував альбанського диктатора Енвера Гоксу, порівнявши його до гітлерівського міністра пропаганди Йозефа Ґеббельса, як також таврував болгарського комуністичного вожака Тодора Живкова. Він назвав наклепом альбанське повідомлення, наче б він, Тіто, переговорював в Греції про поділ Альбанії між Грецію і Югославію, та з свого боку закинув комуністичній Болгарії, що вона зазіхає на югославську Македонію. Тіто скаржився, що на останньому комуністичному конґресі в Москві багато часу присвячено для атак на Югославію, і заявив, що всі ті атаки є насправді „нацькуванням до війни".

НОВІ ЗОШИТИ ЕУ

(Продовження зі стор. 3)

ті в гасловій частині ЕУ зовсім зайві. Адже ж ця частина це властиво додаток до видрукованої вже розвідкової чи статейної й гасла її не повинні розростатися в довгі розвідки на зразок розвідок першої частини.

Врешті ще одна заввага: при деяких особах подано й літературу про них, часом дуже широку, а при інших чомусь її поминено, не завжди тому, що ця особа не грала, на думку редакції, визначної ролі. Дуже пощастило чомусь підсовєтським діячам, особливо письменникам, де навіть при другорядних чи й третьорядних авторах повичислювано без жадної потреби всі їхні збірки з зазначенням років появи. Це вже для ЕУ люксус. Таку щедрість могла Редакція залишити майбутній Радянській Енциклопедії, а в своїй обмежитися коротшими згадками, надто про авторів, що не були репресовані. Дуже не добре сталося, що, подаючи життєписні дати, Редакція обмежилася роками й тільки вийнятково усього в двох випадках подала день і місяць народження або смерти. Ця ощадність дуже прикра для користувача виданням. Зробила була таку економію ще УЗЕ і це було зле. Пам'ятаю, що в багатьох випадках повишукувані були докладні дати, яких тепер нелегко буде знайти не тільки закордоном, але й на рідних землях, а на вимогу видавництва в друку вони так і не появилися. Добре що, якщо в архіві колишньої бібліотеки НТШ у Львові збереглися чернові рукописи УЗЕ. Може їхні дати колись стануть у пригоді при виданні на визволеній Україні не радянської, а вільної Української Національної Енциклопедії.

Плянують, щоб 600 бомбовиків були постійно насторожі

Вашингтон. — З урядових кол повідомляють, що ще минулого року у відповідь на совєтські керовані ракети заплановано, щоб постійно було насторожі 600 важких бомбовиків. Летунська Стратегічна Команда має 1,800 бомбовиків, і тепер коло 400 з них є готові до відплатної акції впродовж 15 мінут після повідомлення про ворожий напад. Після того виринула думка про те, щоб деяке число бомбовиків із нуклеарною збросю постійно була насторожі. Уряд ЗДА відкинув пропозиції деяких сенаторів, щоб змобілізувати і кілька американських девізій, які були б відповіддю на заяви Хрущова про Берлін. Секретар оборони Ніл МекЕлрой повідомив, що тільки одна третя бомбовиків із Стратегічної команди є заалярмована і за 15 мінут може бути готова до акції. МекЕлрой казав, що шефи штабів гадають, що не треба більшої мобілізації збройних сил.

ПРЕДСТАВНИЦТВО ВИКОННОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ в США
в глибокому жалі
повідомляє Українське Громадянство,
що дня 5-го березня 1959 року,
після довгої хвороби, на 73-му році життя,
навіки упокоївся,

✠

сл. п. д-р КОРНИЛО ТРОЯН

б. сенатор і б. посол до Сенату й Сойму Польської Речі Посполитої та член Ради Представництва УНР у США.

ВІЧНАЯ ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Голова Представництва УНР у США

☦

З великим сумом повідомляємо,
що 5-го березня 1959 року
відійшов у вічність,

бл. п. д-р КОРНИЛО ТРОЯН

б. адвокат, б. сенатор,

визначний суспільно-політичний діяч і постійний член органів Т-ва Українських Правників в ЗДА.

Т-ВО УКРАЇНСЬКИХ ПРАВНИКІВ в ЗДА

КОМІТЕТ ОБ'ЄДНАНИХ АМЕРИКАНСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ м. НЮ ЙОРКУ ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОГО КОНҐРЕСОВОГО КОМІТЕТУ АМЕРИКИ
і
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. Т. ШЕВЧЕНКА
— влаштовують —

в неділю, 15-го березня 1959 р.

в год. 7:00 вечора
в залі ВАШИНГТОН ІРВІНҐ ГАЙ СКУЛ
при 17-ій вул. і Вашінґтон Ірвінґ Плоці
в НЮ ЙОРКУ

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ КОНЦЕРТ

— присвячений —
145-им РОКОВИНАМ
з дня народження Генія України

В ПРОГРАМІ:
Промови: Д-р Б. РОМАНЕНЧУК — в українській мові; Адв. І. ФЛИС — в англійській мові.
В МИСТЕЦЬКІЙ ЧАСТИНІ:
Солістка Ню Йорк Сіти Опери — Марія ЛИСОГІР; Артистка — В. КАДИН; Мужеський хор „ГОМІН" під дириґ. М. КОРМЕЛЮКА і Капеля Бандуристів під дириґ. Романа ЛЕВИЦЬКОГО. При фортепіяні — п. Оля ДМИТРІВ.

Дохід призначений на Дім Української Культури в Ню Йорку.

УКРАЇНЦІ ВЕЛИКОГО НЮ ЙОРКУ!
Своєю численною участю вшануймо пам'ять найбільшого Сина України.

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТСЬКИХ ТОВАРИСТВ АМЕРИКИ (СУСТА)
УКРАЇНСЬКИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ ГУРТОК в КОЛЮМБІЙСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
має честь запросити
УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО
і зокрема СТУДІЮЮЧУ МОЛОДЬ на

Міжнародню Студентську КОНФЕРЕНЦІЮ

під загальною темою:
РОСІЙСЬКИЙ ІМПЕРІЯЛІЗМ
яка відбудеться
в суботу, 4-го квітня 1959 р.
в КОЛЮМБІЙСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
Ерл Гол Авдіторіюм.

На Конференції будуть доповіді, що висвітлюватимуть поодинокі аспекти російського імперіялізму і комунізму, які виголосять представники таких студетських союзів в Америці: білоруського, естонського, латвійського, литовського, мадярського і українського та представник Пакс Романа.

ПОЧАТОК Конференції — в год. 10:00 ранку.

В рямках Конференції — відбудеться —
МІЖНАРОДНЯ
ТОВАРИСЬКА ЗУСТРІЧ-ВЕЧІРКА
того ж самого дня,
в СУБОТУ, 4-го КВІТНЯ 1959 р.
в год. 8:30 вечора,
в залі Колюмбія Бейкер Філд Гавз, при 218 вул. Бродвею. Доїзд підземкою ч. 1, 7-ма Евеню Експрес. Висідати на 215 вулиці.

В НЕДІЛЮ, 5-го КВІТНЯ 1959 р.
в год. 7:00 вечора
— відбудеться —
МІЖНАРОДНІЙ МИСТЕЦЬКИЙ ВЕЧІР НАРОДНІХ ТАНКІВ І МУЗИКИ
в залі Ерл Гол Авдіторіюм.
Доїзд підземкою ч. 1, 7-ма Евеню Експрес. Висідати на 116 вулиці.

Українська Студентська Громада Об'єднання Молодих Укр. Мистців
— в Америці —

СТИПЕНДІЙНИЙ
КОНЦЕРТ
ЮРІЙ БОГАЧЕВСЬКИЙ
БАС-БАРИТОН

НЮ ЙОРК — Неділя, 12 квітня 59
ФИЛАДЕЛФІЯ — Субота, 16 квітня 59
ШИКАГО — Неділя, 26 квітня 59
ДІТРОЙТ — Неділя, 3 травня 59
КЛІВЛЕНД — Неділя, 10 травня 59

Частинний дохід на фонд Катедри Українознавства.

АДМІНІСТРАЦІЯ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
в НЮ ЙОРКУ — 140 2 Евеню — Тел.: GRamercy 3-5289,
— повідомляє, що —
від 1-го БЕРЕЗНЯ 1959 р.
<— ВЖЕ Є ЧИННИЙ —>
РЕСТОРАН
під фаховим управлінням п-ні Ярослави ЗАХАРЧУК.
СМАЧНІ, ДОМАШНІ
УКРАЇНСЬКІ й АМЕРИКАНСЬКІ СТРАВИ
ДЕШЕВІ ЦІНИ.

Гарячі й зимні закуски для гостей у барі.

Можна зголошуватись на абонаментові обіди, за зниженими цінами.

Приймається замовлення на такі страви, як борщ, вареники та голубці, на забави та до дому.

Приймається зголошення на закриті родинні обіди та прийняття, як весілля, хрестини, народини тощо.

Ресторан відкритий:
ЩОДЕННО — від год. 5:00 по пол. до пізнього вечора,
у СУБОТУ і в НЕДІЛЮ — від 12:00 вполудне.

Український Спортовий Клюб
в НЮ ЙОРКУ
запрошує ВСІХ на
СПОРТОВІ ВЕЧЕРНИЦІ
Субота, 14-го березня 1959 р.
Початок — год. 8:00 вечора
LENOX HALL
254-256 East 2nd Street — NEW YORK CITY
В ПРОГРАМІ: ● Вибір найпопулярнішого змагуна (-ки) ● „Томболя"
Аранжер — п. Василь ТЕРШАКОВЕЦЬ
Оркестра: Зенона САВЧАКА "АМОР" Вступ: $ 2.50
ДОХІД ПРИЗНАЧЕНИЙ НА ФОНД ПЛОЩІ.
Проситься резервувати столи.

Увага! РОГАТИНЦІ! Увага!

Для відзначення 50-ліття основання гімназії
— відбудеться —
в днях 16-го і 17-го травня 1959 року
в НЮ ЙОРКУ

З'ЇЗД РОГАТИНЦІВ

з окремими зустрічами:
КОЛ. ПРОФЕСОРІВ І УЧНІВ ГІМНАЗІЇ (всіх кляс), СХОДИНАМИ КОЛ. ЧЛЕНІВ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІХ, КООПЕРАТИВНИХ І ДРУГИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ГРОМАДЯН РОГАТИНСЬКОГО ПОВІТУ.

До Протекторату З'їзду запрошено Вельмишановних кол. Основників гімназії, Професорів і відомих громадських діячів — кол. учнів рогатинської гімназії.

Для ділової підготовки і переведення З'їзду, створено Організаційний Комітет з рогатинців в Ню Йорку і Филаделфії. Склад Комітету буде поданий у дальших повідомленнях.

Ввічливо проситься всіх заінтересованих зголошувати свою участь в З'їзді, найдалі — до 15-го квітня ц. р., на адресу:
„ROHATYNEC" — 866 N. 7th Street — Philadelphia 23, Pa.
або
"ROHATYNEC", c/o "ARKA" — 48 East 7th Street — New York 3, N. Y

Просимо читати статтю про З'їзд в цьому ж числі „Свободи"
ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ З'ЇЗДУ

ХОРИСТИ і СПІВАКИ

Метрополії Ню Йорку і Ню Джерзі!

Окружний Комітет Відділів Українського Народного Союзу нашої Метрополії приготовляється до відзначення 65-річчя УНСоюзу великою культурно-мистецькою імпрезою, що має відбутись у винайменій вже на ту ціль залі Карнеґі Гол, в суботу, 30-го травня ц. р. Програма імпрези, що матиме традиційну назву фестивалів „ГОМІН УКРАЇНИ", складатиметься з двох частин: концертової та інсценізації „ВЕЛИКА ІДЕЯ" з часів Гетьмана Івана Мазепи, приготованої на підставі Трилогії Богдана Лепкого.

Фестиваль матиме репрезентативний український культурний характер і нам усім мусить залежати на тому, щоб він був, у межах наших можливостей і спроможностей, на найвищому рівні. Є всі підстави сподіватись і вже пороблено відповідні заходи, щоб на цій імпрезі були приявні видатні американські представники. Їм ми повинні показати зразок справжньої української народної культури. З цією думкою в концертовій частині буде виконана вперше українськими силами виконана тільки раз хором і симфонією Метрополітальної опери кантата покійного американсько-українського композитора Павла Печеніги-Углицького до слів Шевченка „Бють пороги" та оригінальна композиція також покійного стрілецького і американсько-українського композитора Михайла Гайворонського до слів Гетьмана Мазепи „Всі покою щире прагнуть".

Усім нам, усій нашій громаді, мусить залежати на тому, щоб виконання концерту принесло славу українській культурі та українському імені.

Тому, в порозумінні з дириґентами Українських Хорів Метрополії, закликаємо хористів і співаків нашої Метрополії причинитись до цього звеличення української культури своєю участю у великому ХОРІ ХОРИСТІВ, що виконуватиме концертову програму Фестивалю.

ПЕРШІ ПРОБИ
ЦЬОГО ХОРУ ХОРИСТІВ
— відбудуться —
У ВІВТОРОК, 10-го БЕРЕЗНЯ, — в год. 7:30 вечора
в залі Українського Народного Дому при 140 2-ій Еве.
в Ню Йорку

відбудеться Перша Проба для хористів і співаків з
НЮ ЙОРКУ, БРОНКСУ, АСТОРІЇ, БРУКЛИНУ
та довколишніх місцевостей.

Усіх, що мають голос та бажали б виступити в цій репрезентативній імпрезі, Фестивалю „ГОМІН УКРАЇНИ", прохаємо ласкаво зголоситись на ці проби, що їх вестиме дириґент Метрополітального Хору Молоді п. Іван ЗАДОРОЖНИЙ. Мистецьким керівником Фестивалю є п. Ольга ДМИТРІВ.

ВШ. Управи і Дириґентів тих Хорів, з якими ми не могли чи не мали нагоди сконтактуватись, прохаємо заохотити своїх співаків до участи у цій великій імпрезі.

НЕХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ!
НЕХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА!

Окружний Комітет Відділів УНСоюзу
Ню Йорку і Ню Джерзі

КОМІТЕТ ВІДДІЛІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ Метрополії НЮ ЙОРКУ і НЮ ДЖЕРЗІ повідомляє Українське Громадянство, що для відзначення

65-річчя Українського Народного Союзу

<— відбудеться —>

в СУБОТУ, 30-го ТРАВНЯ 1959 року у залі КАРНЕҐІ ГОЛЛ в Ню Йорку

великий Співочо-Танковий Фестиваль

„ГОМІН УКРАЇНИ"

влаштовуваний при активній співпраці Українських Організацій і Хорів Метрополії.

В ПРОГРАМІ ІМПРЕЗИ:

1. КОНЦЕРТ ОБ'ЄДНАНИХ ХОРИСТІВ МЕТРОПОЛІЇ
2. ІНСЦЕНІЗАЦІЯ „ВЕЛИКА ІДЕЯ" з часів Гетьмана Івана Мазепи, приготована на підставі ТРИЛОГІЇ БОГДАНА ЛЕПКОГО.

В КОНЦЕРТОВІЙ ЧАСТИНІ буде виконана вперше кантата Павла Печеніги Углицького до Шевченкових „БЮТЬ ПОРОГИ".

В ІНСЦЕНІЗАЦІЇ, між іншими піснями, буде виконана оригінальна композиція Михайла Гайворонського до слів Мазепи: „ВСІ ПОКОЮ ЩИРЕ ПРАГНУТЬ". У цій же інсценізації багато народних танків.

Мистецький керівник імпрези — ОЛЬГА ДМИТРІВ

Дириґент Хору — ІВАН ЗАДОРОЖНИЙ

УКРАЇНСЬКІ БІБЛІОТЕКИ, МУЗЕЇ І АРХІВИ В КАНАДІ

(Закінчення зі стор. 2)

Єпархіяльний музей народного мистецтва Ліги Українських Католицьких Жінок. Там вже діє від 1916 р. Бібліотека Інституту св. Івана (передше ім. Грушевського), що начислює понад 2,000 книжок.

Найбільшою бібліотекою українознавства в Едмонтоні є Український Відділ ім. Р. Гонсета при Бібліотеці Албертійського університету, започаткований Фундацією вдови по бл. п. Гонсеті. Відділ налічує понад 2,000 книжок, в тому числі чимало рідкісних книжок.

Корисну роботу веде Жіноче Добродійне Товариство, що завідує українськими книгозбірнями по шпиталях і санаторіях Едмонтону і околиці.

У Саскатуні, Саскачеван, за найстаршу збірку слід уважати Бібліотеку Інституту ім. П. Могили, започатковану 1916 р., що налічує понад 3,000 книжок з багатим архівом старокрайової і канадійської преси. При Інституті ім. П. Могили міститься Музей народного мистецтва і піонерського життя централі Союзу Українок Канади, заснований 1941 р. з філіями в Едмонтоні, Вінніпегу і Торонті. В стадії організації є філія Музею СУК у Ванкувері. Постійно зростає Український Відділ Бібліотеки Саскачеванського університету, що налічує вже коло 1,000 книжок.

Дієцезіяльна Єпископська Бібліотека і Бібліотека Інституту ім. А. Шептицького знаходиться в стадії організації. При Інституті ім. Шептицького приміщується Єпархіяльний музей народного мистецтва Ліги Українських Католицьких Жінок, заснований 1954 року.

До найстаріших збірок у Саскачевані належить Бібліотека ОО. Редемптористів у Йорктоні, що своїми початками сягає 1913 р. і налічує понад 7,000 книжок, переважно богословського змісту, в тому числі чимало рідкісних видань.

В архіві, що міститься при бібліотеці, є цінні матеріяли до історії заснування Української Греко-Католицької Церкви і Чину ОО. Редемптористів східнього обряду в Канаді.

У Йорктоні діє ще Бібліотека Колегії св. Йосифа, що має шкільні, наукові, белетристичні та довідкові твори. Крім йорктонської збірки, ОО. Редемптористи мають ще бібліотеку в своєму монастирі в Айтуні, Саск.

У Вінніпегу, Манітоба, одною з найстарших книгозбірень є Бібліотека Українського Народного Дому, що своїми початками сягає 1910 р. і налічує понад 5,000 книжок з театральною і музичною збірками.

Бібліотека Інституту „Просвіта", заснована в 1918 р., налічує 3,000 книжок. Бібліотека Читальні „Просвіти" заснована 1905 р., нараховує 1,500 книжок.

Дещо новішою збіркою є Архиєпископська Дієцезіяльна Бібліотека, приміщена в греко-католицькій Митрополичій палаті, заснована в 1930 р., хоч сама збірка дещо старша. Збірка начислює понад 5,000 книжок. При бібліотеці є Музей народного мистецтва і архів.

З інших церковно-релігійних бібліотек, Вінніпегу слід ще згадати Бібліотеку Української Греко-Православної Консисторії із збіркою релігійної літератури та Бібліотеку Колегії св. Андрея, започатковану в 1947 р., що має вже понад 1,000 книжок.

Найбільшою, найкраще впорядкованою і найбільш доступною збіркою у Вінніпегу є, безперечно, Бібліотека Осередку Української Культури і Освіти, започаткована в 1944 р., що налічує близько 10,000 книжок, в тому числі багато рідкісних видань. При Осередку існує також Музей українського народного мистецтва і архів.

Там же зберігаються архіви полк. Є. Коновальця, О. Кошиця, І. Боберського та інших, і численні стародруки й рукописи.

Український Відділ у Бібліотеці Манітобського університету, започаткований у 1949 р., має понад 1,000 томів з цінними комплектами періодики.

Бібліотека УВАН постійно поповнюється з обміну та дарів і начислює понад 1,000 томів з багатим архівом преси.

В Роблині, Ман. є бібліотека в Колегії ОО. Редемптористів.

В Торонті, Онт. за найстаршу збірку треба вважати Бібліотеку Товариства Український Народний Дім, започатковану в 1917 р., що начислює коло 5,000 книжок з багатими відділами, між іншим, театральної, музичної, дитячої літератури та періодики. При бібліотеці знаходиться архів.

Бібліотека філії Українського Національного Об'єднання, започаткована Українською Стрілецькою Громадою, налічує коло 2,000 книжок. Постійно розбудовується Бібліотека Союзу Українців-Самостійників при Православній Громаді, що начислює понад 1,000 книжок.

Українська збірка в Торонтонському університеті, започаткована Українсько-Канадійським Легіоном ч. 360 в 1952 р., начислює коло 1,000 книжок, в тому числі декілька цінних термінологічних словників УАН в Києві.

В стадії організації Єпископська Дієцезіяльна Бібліотека в греко-католицькій єпископській резиденції.

У Торонті діє Український Воєнно-Історичний Інститут, що збирає й упорядковує історичні та архівні пам'ятки з доби визвольних змагань України.

В греко-кат. монастирі ОО. Студитів у Вудсток, Онт. і в православному монастирі св. Николая в Грімсбі, Онт. є книгозбірні, які постійно зростають.

Скорим темпом розбудовуються українські бібліотечні відділи в університетах Оттавському, Мекгільському і Монтреальському.

Треба підкреслити, що майже при всіх українських церквах, філіях культурно-освітніх організацій та рідних школах є більші або менші підручні книгозбірні, якими користуються члени даних організацій. Слід би згадати також про українські збірки по шпиталях і санаторіях Канади, якими опікуються українські жіночі організації.

Наприкінці треба згадати про підручні бібліотеки редакцій українських часописів, як „Канадійський Фармер", „Український Голос", „Новий Шлях", і інші, а про українські збірки в канадійських публічних бібліотеках. Для докладнішого їх огляду потрібно ще додаткових дослідів.

Хоч у Канаді є чимало українських книгозбірень, все ж таки віддавна відчувається брак центральної української бібліотеки і архіву з модерним обладнанням і обслугою, що не тільки зберігала б українські друки та інші матеріяли, але й дозволяла б дослідникам користуватись зібраними матеріялами при допомозі мікрофільмів і міжбібліотечного випозичування. Треба сподіватися, що українська спільнота в Канаді заповнить цю прогалину в Ювілейних Шевченківських роках 1960-61.

● У Мілані в Італії, поліція розігнала 1,000 студентів, що демонстрували проти австрійського уряду, який гостро критикує італійську політику супроти австрійців у південному Тиролі.

● У містечку Лістовел, за сто миль від Торонта в Канаді, під час змагань школярів у гокей завалився під тягарем снігу дах спортової залі, внаслідок чого 8 дітей згинуло а 10 важко поранено. В тій місцевості нападало 25 цалів снігу.

ШЕФИ ШТАБІВ ЗА ЗБІЛЬШЕННЯ ОБОРОННОГО БЮДЖЕТУ

Вашингтон. — Шефи штабів армії, фльоти і летунства та командант корпусу морської піхоти вислали свої заяви до Сенатської Підкомісії Готовости, в яких домагаються збільшення оборонного бюджету, який уряд предложив у сумі 40,945,000,000 доларів. Це застереження тим цікавіше, що два місяці тому вони були схвалили урядом запропонований бюджет. — Шеф штабу армії генерал Максвел Д. Тейлор заявив, що на його думку і на думку його командантів, чисельний склад армійських з'єднань є невистачальний до того, щоб армія могла виконати свої завдання. Армія має в своїх рядах в Кореї і в Европі поважне число чужинців, і це могло б мати небажані консеквенції на випадок війни. Шеф штабу летунства генерал Томас Д. Вайт не є вдоволений з того, що повільним темпом продукуються модерні бомбовики, що не будуться потрібних конструкцій та що відкладено плян побудови атомового літака. Шеф фльотових операцій адмірал Арлі А. Вирк жаждає приспішити акцію модернізації кораблів і літаків та продукцію чової зброї і атомових підводних човнів. Командант корпусу морської піхоти генерал Рандольф МекПейт виступає проти редукції числа вояків морської піхоти. Демократична опозиція проти оборонного бюджету президента Айзенгавера матиме тепер нові аргументи на те, щоб поважно збільшити видатки на оборону країни, яку демократи вважають за недостатню, хоч Президент, як військовик, запевняє їх, що збройні сили ЗДА є на потрібному і достаточному рівні.

ІЗ СПОРТОВОЇ ХРОНІКИ

У недільних змаганнях за мистецтво Американсько-Німецької Футбольної Ліги УСК, Ню Йорк зремісував із сильною командою Грік Амерікен у відношенні 3:3. У передзмагу резерва УСК виграла із резервою греків 4:2. УСК „Б" виграв із Бруклин „Б" 5:1. У змаганнях за національну чашу юнаків УСК, Юнаки „А" виграли із юнаками з Блу Стар 3:1. У змаганнях за мистецтво УСК юнаки Б зремісували із юнаками з Готчі 1:1.

УВК „ПЛАЙ" — ВІДБИВАНКОВИЙ МИСТЕЦЬ СХОДУ АМЕРИКИ

Кемден, Н. Дж. — Минулої неділі, 8-го березня, тут відбувся відбиванковий турнір за мистецтво Сходу ЗДА, в якому взяло участь 12 відбиванкових дружин та в результаті якого перше місце здобув Український Відбиванковий Клюб „Плай", перемігши усіх чотирьох своїх противників. У фіналі „Плай" переміг дружину Вунсакет, доказуючи, що українські відбиванкарі цілком заслуговують на високі оцінки американської преси. В результаті недільних змагань УВК „Плай", головою і меценатом якого є інж. Мирослав Лепкалюк, дальше займає безконкуренційно перше місце у точкуванні відбиванкових турнірів Сходу ЗДА.

● Українська католицька громада в Буенос Айрес приготовляється до відбуття річної Прощі до відпустової Базиліки в місцевості Люхан. Щорічно дві-три тисячі українських паломників на чолі з духовенством складають поклін перед чудотворною Іконою Богоматері в Люхан, щоб за Її заступництвом просити благословення для цілого українського народу.

ТАРЗАН, ч. 2221. І надалі переможець!

Слон із лютю бив трубою по інших деревах, в тому і по Тарзановому, але всі витримали проти його сили.

Вкінці Тантор занервув і відійшов... Сердитий, пишний, і надалі незаперечний переможець!

Але мавполюд аж ніяк не був переможений, і схвильовано скликав до себе інших. Тепер, вже безсумнівно, він знав, як затримати могутнього здичілого слона!